

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
« ____ » _____ 20 ____ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**«Комплексний аналіз та економічний розвиток агропромислового
потенціалу Кіровоградської області
(на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської
обласної військової адміністрації)»**

**«Comprehensive analysis and economic development of agro-industrial
potential of Kirovograd region»**

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕП-23Мз
ОПП «Економіка підприємства»
спеціальності 051 «Економіка»
_____ Немненко А.А.
« ____ » _____ 20 ____ р.

Керівник роботи: к.е.н., доцент
_____ Сергій НІСФОЯН
« ____ » _____ 20 ____ р.

Рецензент: к.е.н., професор
_____ Ольга В'юник

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка підприємства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та
готельно-ресторанної справи

(підпис)

(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

«_____» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Немненко Анастасія Андріївна

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи «Комплексний аналіз та економічний розвиток агропромислового потенціалу Кіровоградської області (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації)».
2. Керівник роботи: Нісфоян Сергій Сергійович, к.е.н., доцент.
3. Строк подання роботи до захисту.
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є проведення комплексного аналізу агропромислового потенціалу Кіровоградської області та визначення напрямків його економічного розвитку. Завдання: дослідити загальний стан сільськогосподарської промисловості Кіровоградської області та її економічний показник; розглянути ефективність фінансових та кредитних інструментів, доступних аграрним підприємствам Кіровоградської області; розглянути екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів, а також можливості підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами		
2.	Написання вступу та першого розділу «Загальний огляд стану сільськогосподарської промисловості, економічний показник»		
3.	Написання другого розділу «Дослідження основних факторів економічного розвитку агропромислового комплексу кіровоградської області»		
4.	Написання третього розділу «Впровадження принципів сталого розвитку в управлінні агропромисловим комплексом Кіровоградської області»		
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи		
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату		
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«___» _____ 202__ р.

Керівник роботи _____ Нісфоян С.С.
(підпис)

Завдання прийняте до виконання

«___» _____ 202__ р.

Здобувач _____ Немненко А.А.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Немненко А.А. Комплексний аналіз та економічний розвиток агропромислового потенціалу Кіровоградської області (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації): Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка підприємства» зі спеціальності 051 «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024. 92 с.

Дослідження теми дипломної роботи «Комплексний аналіз та економічний розвиток агропромислового потенціалу Кіровоградської області» спрямоване на глибокий аналіз сучасного стану та визначення перспектив розвитку сільськогосподарського сектору в регіоні. Особлива увага приділяється оцінці ефективності управлінських рішень на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.

У першому розділі представлено загальний огляд стану сільськогосподарської промисловості України та Кіровоградської області. Розглянуто ключові економічні показники, роль сільського господарства в національній економіці, результати збору урожаю основних культур.

Другий розділ присвячено дослідженню основних факторів, що впливають на економічний розвиток агропромислового комплексу Кіровоградської області. Зокрема, аналізується ефективність фінансових і кредитних інструментів.

Третій розділ зосереджується на впровадженні принципів сталого розвитку в управлінні агропромисловим комплексом області. Розглянуто екологічні заходи, моделі оптимального використання природних ресурсів.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, сільське господарство, економічний потенціал, Кіровоградська область, фінансові інструменти, логістика, сталий розвиток, експорт, маркетинг, інновації.

ABSTRACT

Nemnenko A.A. Comprehensive analysis and economic development of agro-industrial potential of Kirovograd region (on the example of the Department of Agricultural Development of Kirovograd Regional Military Administration): Qualification work for the second (master's) level of higher education in the OPP «Enterprise economics» in the specialty 051 «Economics» / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024. 92 c.

The research on the topic of the thesis «Comprehensive analysis and economic development of agro-industrial potential of Kirovograd region» is aimed at an in-depth analysis of the current state and determination of the prospects for the development of the agricultural sector in the region. Particular attention is paid to assessing the effectiveness of management decisions on the example of the Department of Agricultural Development of the Kirovohrad Regional Military Administration.

The first section provides a general overview of the state of the agricultural industry in Ukraine and Kirovohrad region. The key economic indicators, the role of agriculture in the national economy, and the results of the harvest of major crops are discussed.

The second section is devoted to the study of the main factors influencing the economic development of the agricultural sector of Kirovohrad region. In particular, the efficiency of financial and credit instruments is analyzed.

The third section focuses on the implementation of the principles of sustainable development in the management of the agro-industrial complex of the region. Environmental measures and models of optimal use of natural resources are considered.

Keywords: agro-industrial complex, agriculture, economic potential, Kirovograd region, financial instruments, logistics, sustainable development, export, marketing, innovations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ, ЕКОНОМІЧНИЙ ПОКАЗНИК	7
1.1. Роль сільського господарства як ключового сектору національної економіки	7
1.2. Результат збору урожаю сільськогосподарських культур підприємствами Кіровоградської області.....	14
1.3. Експорт та імпорт продовольчих товарів і сировини Кіровоградської області в розрізі країн світу	21
2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	29
2.1. Оцінка ефективності фінансових та кредитних інструментів для аграрних підприємств Кіровоградської області	29
2.2. Вплив розвитку логістичної та транспортної інфраструктури на економічний потенціал АПК Кіровоградської області	34
2.3. Розробка маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх і зовнішніх ринках	45
3. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ АГРОПРОМИСЛОВИМ КОМПЛЕКСОМ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	54
3.1. Екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів ..	54
3.2. Розробка моделей оптимального використання ресурсів для забезпечення економічної ефективності.....	61
3.3. Підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність.....	67
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Комплексний аналіз та економічний розвиток агропромислового потенціалу є важливими аспектами сучасного господарського розвитку регіонів України, особливо тих, які мають значний сільськогосподарський потенціал. Кіровоградщина належить до таких регіонів, де аграрний сектор відіграє ключову роль у формуванні економіки, забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку місцевих громад.

Агропромисловий комплекс Кіровоградської області характеризується наявністю родючих земель, сприятливими кліматичними умовами, розвинутою інфраструктурою для виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Однак для підвищення його ефективності та сталого розвитку необхідним є комплексний аналіз існуючого потенціалу, який враховує природні, економічні та соціальні фактори.

Вивчення економічного розвитку агропромислового потенціалу Кіровоградської області включає оцінку структури аграрного виробництва, рівня інвестицій, інноваційних технологій та розвитку ринкових відносин. Це дозволяє визначити ключові чинники, що сприяють росту економіки регіону, та виявити можливі проблеми, які гальмують його розвиток.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є проведення комплексного аналізу агропромислового потенціалу Кіровоградської області та визначення напрямків його економічного розвитку. Це включає оцінку наявних ресурсів, рівня продуктивності аграрного сектору, виявлення проблем та бар'єрів для зростання, а також розробку рекомендацій щодо підвищення ефективності використання агропромислових ресурсів, залучення інвестицій та впровадження інноваційних технологій для сталого розвитку регіону.

Для досягнення мети даного дослідження необхідно було визначити та вирішити наступні завдання:

- дослідити загальний стан сільськогосподарської промисловості Кіровоградської області та її економічний показник;

- розглянути роль сільського господарства Кіровоградської області як ключового сектору національної економіки;
- проаналізувати результати збору урожаю сільськогосподарських культур підприємствами Кіровоградської області в останні роки;
- дослідити структуру та обсяги експорту та імпорту продовольчих товарів і сировини Кіровоградської області в розрізі країн світу;
- оцінити основні фактори, що впливають на економічний розвиток агропромислового комплексу Кіровоградської області⁴
- розглянути ефективність фінансових та кредитних інструментів, доступних аграрним підприємствам Кіровоградської області;
- дослідити вплив розвитку логістичної та транспортної інфраструктури на економічний потенціал агропромислового комплексу Кіровоградської області;
- розробити маркетингові стратегії для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх та зовнішніх ринках;
- дослідити впровадження принципів сталого розвитку в управлінні агропромисловим комплексом Кіровоградської області;
- розглянути екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів, а також можливості підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність.

Об'єктом дослідження є агропромисловий потенціал Кіровоградської області, який включає в себе ресурси сільськогосподарського виробництва, агропромислові підприємства, інфраструктуру, а також економічні, соціальні та екологічні чинники, що впливають на розвиток аграрного сектору в регіоні.

Предмет дослідження – економічні відносини, процеси та механізми розвитку агропромислового потенціалу Кіровоградської області, а також фактори, що визначають ефективність його використання та сприяють економічному зростанню регіону.

Наукова новизна отриманих результатів:

1. Проведено комплексний аналіз агропромислового потенціалу Кіровоградської області з урахуванням сучасних економічних, екологічних та соціальних чинників, що впливають на його розвиток.
2. Визначено ключові фактори та бар'єри, що стримують розвиток агропромислового комплексу Кіровоградської області, а також запропоновано шляхи їх подолання з урахуванням регіональних особливостей.
3. Оновлено підходи до оцінки впливу державної підтримки та програм розвитку аграрного сектору на економічне зростання регіону, що дозволяє більш ефективно планувати стратегії розвитку агропромислового комплексу.
4. Виявлено можливості для покращення соціально-економічної ситуації в регіоні через оптимізацію виробничих процесів та активізацію підприємницької діяльності в аграрному секторі.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг – 93 сторінка загального змісту.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ, ЕКОНОМІЧНИЙ ПОКАЗНИК

1.1. Роль сільського господарства як ключового сектору національної економіки

Сільське господарство є одним із основних секторів економіки України, який відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни, розвиток сільських територій та формуванні експортного потенціалу.

Досліджуючи економічне значення, можна зазначити, що фермерське господарство забезпечує значну частину валового внутрішнього продукту (ВВП). За даними Державної служби статистики України, на аграрний сектор припадає приблизно 10-12% ВВП, що свідчить про його важливість для національної економіки [9]. Крім того, сільське господарство є джерелом зайнятості для мільйонів українців, забезпечуючи робочі місця в сільських районах та підтримуючи соціально-економічний розвиток цих територій.

Виробництво та експорт характеризується потужним аграрним потенціалом в Україні завдяки родючим ґрунтам та сприятливим кліматичним умовам. Країна є одним з провідних виробників та експортерів сільськогосподарської продукції в світі, зокрема зернових, олійних культур, овочів і фруктів. У 2022 році, не зважаючи на російсько-українську війну, Україна займала п'яте місце у світі за обсягами експорту пшениці та третє місце за експорт кукурудзи. Цей показник не лише генерує валютні надходження, але й зміцнює позиції України на міжнародному ринку.

Агропромисловий комплекс має значний соціальний вплив на життя населення. Воно забезпечує продовольством не лише внутрішній ринок, але й сприяє розвитку сільських територій. Інвестиції в аграрний сектор можуть підвищити рівень життя сільських жителів, поліпшити інфраструктуру та доступ до соціальних послуг. Розвиток кооперативів та малих фермерських господарств також сприяє соціальному єднанню та зменшенню міграційних потоків з села в місто.

Незважаючи на численні переваги, сільське господарство України стикається з низкою викликів, серед яких:

- вплив війни – військові дії, які у 2022 році розпочала російська федерація проти України значною мірою послабити вирощування аграрних культур та розвитку господарств, особливо на окупованих територіях: Херсонської, Миколаївської, Дніпропетровської, Сумської, Херсонської, Донецької, Луганської областей.
- екологічні проблеми – знищення природних ресурсів, забруднення води та ґрунтів внаслідок інтенсивного землекористування.
- нестабільність ринків – зміни в ціновій політиці, коливання валютного курсу можуть негативно впливати на прибутковість агробізнесу.
- відсутність інвестицій – недостатні інвестиції в технології та інфраструктуру обмежують потенціал розвитку аграрного сектору.

Однак, завдяки реформам, модернізації виробництв та впровадженню інновацій, аграрний сектор має перспективи для подальшого розвитку. Зокрема, перехід до органічного виробництва, використання сучасних агротехнологій та цифровізації можуть сприяти підвищенню ефективності та конкурентоспроможності українського сільського господарства на світовій арені.

Кіровоградська область, розташована в центральній частині України, є важливим промислово-аграрним регіоном з багатими природними ресурсами та розвиненою інфраструктурою. Її географічне положення на півдні Придніпровської височини, в межах річки Дніпра та Південного Бугу, сприяло формуванню різноманітних ландшафтів – від лісостепових до степових, що визначає як сільськогосподарський потенціал регіону (вирощування зернових, технічних культур, садівництва), так і його екологічне різноманіття.

Історично склалося так, що область стала одним з індустріальних центрів України, зосередивши на своїй території потужні машинобудівні, металургійні та харчові підприємства. Однак, незважаючи на значний промисловий

потенціал, Кіровоградщина також відома своїми культурними надбаннями, історичними пам'ятками та розвиненою мережею освітніх закладів.

Особлива увага у кваліфікаційній роботі приділяється аналізу діяльності Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА як ключового органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері сільського господарства на регіональному рівні. Установа розташованій за адресою: вул. Тараса Карпи, 84, м. Кропивницький. Керівником департаменту з 2022 року є Фурманова Валерія Валеріївна. Дослідження дозволить оцінити ефективність інструментів державної підтримки аграрного виробництва та визначити перспективи подальшого розвитку сільського господарства Кіровоградщини [32].

Департамент виконує стратегічну функцію координації і розвитку аграрного сектору Кіровоградщини. Є ключовим осередком в системі сільськогосподарського управління і здійснює наступні функції:

- стратегічне планування – розробляє довгострокові і середньострокові програми розвитку аграрного сектору, враховуючи національні і регіональні пріоритети, сучасні тенденції і прогнози;
- аналітична діяльність – систематично збирає, обробляє та аналізує інформацію про стан аграрного ринку, ціни на сільськогосподарську продукцію, техніку, об'єми виробництва і експорт. На основі отриманих даних формує аналітичні звіти;
- формування аграрної політики – розробляє та реалізує механізми державної підтримки сільськогосподарських виробників, стимулює інноваційну діяльність і підвищує конкурентоспроможність АПК;
- координаційна діяльність – забезпечує взаємодію між органами господарської власності, місцевого самоврядування, аграрними підприємствами, навчальними закладами і громадськими організаціями;
- інфраструктурне забезпечення – сприяє модернізації сільськогосподарської інфраструктури, розвитку зрошувальних систем та меліорації земель;

- моніторинг і контроль – здійснює моніторинг виконання державних програм в сфері сільського господарства, контролює цільове використання бюджетних коштів.

Таким чином, департамент агропромислового розвитку КОВА відіграє важливу роль у формуванні сприятливих умов для розвитку сільського господарства в регіоні, підвищення рівня життя сільського населення і закріплення економічного потенціалу області.

Серед основних культур регіону виділяють пшеницю, кукурудзу, соняшник і цукрові буряки. Місцеві аграрії активно впроваджують сучасну агротехніку та технології, щоб досягати високих урожаїв і забезпечувати якісну продукцію. Окрім цього, регіон славиться вирощуванням фруктів та овочів, серед яких основні позиції займають помідори, огірки та яблука.

Сільськогосподарські землі Кіровоградської області включають рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та інші види земель (рис. 1.1.). Одним із ключових напрямів розвитку області є органічне виробництво. Регіон відзначається високою природною родючістю ґрунтів, низьким рівнем забруднення агрохімікатами та вигідним географічним розташуванням. На сьогодні в області нараховується близько 20 тисяч гектарів сільськогосподарських земель, а сертифікати з органічного виробництва отримали 8 суб'єктів господарської діяльності [3].

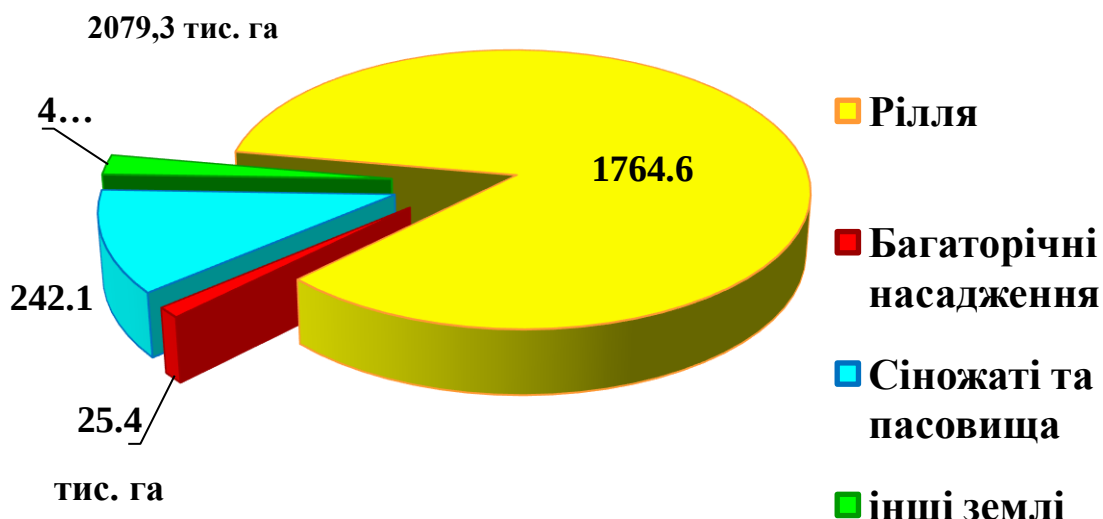

Рисунок 1.1. Структура сільськогосподарських земель Кіровоградської області

Агробізнес активно розвивається в аграрному секторі Кіровоградської області. Багато місцевих підприємств займаються переробкою та експортом сільськогосподарської продукції. Ця діяльність є ключовою для підвищення вартості сільгосппродукції в регіоні та забезпечення додаткового доходу для місцевої економіки. Крім того, ці підприємства створюють нові робочі місця для мешканців Кіровоградської області, що сприяє загальному соціально-економічному розвитку регіону.

Одним з важливих елементів розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області є інтеграція сучасних технологій і інновацій. Використання сучасних методик у рослинництві та тваринництві сприяє підвищенню якості продукції та врожайності, а також зниженню виробничих витрат. Область активно взаємодіє з науковими установами та агрономічними компаніями для впровадження новітніх розробок і покращення продуктивності сільського господарства.

Ключовим фактором успішного розвитку агропромислового комплексу є державна підтримка та створення вигідних умов для фермерів і аграрного сектору. У Кіровоградській області функціонують програми та пільгові заходи, спрямовані на підтримку різних сільськогосподарських підприємств.

Наприклад, фермери мають можливість отримувати фінансову допомогу для організації виробництва або впровадження інноваційних технологій. Крім того, держава забезпечує доступ до кредитів та інших фінансових ресурсів, що сприяє стабільному розвитку агровиробництва.

В умовах глобальної продовольчої кризи, спричиненої численними факторами, такими як конфлікти, зміна клімату та пандемії, важливо підкреслити роль України як одного з ключових гравців на світовому продовольчому ринку. За інформацією звіту ООН про стан продовольчої безпеки та харчування у світі, минулого року приблизно 733 мільйони людей відчували голод [17].

До початку війни Україна забезпечувала їжею понад 400 мільйонів осіб, будучи одним з основних експортерів соняшникової олії та зерна. Проте регулярні обстріли аграрної та портової інфраструктури ускладнили експорт, що поставило під загрозу постачання їжі для мільйонів людей по всьому світу.

Незважаючи на ці труднощі, українські фермери продовжують сіяти, вирощувати та збирати врожай. Програма USAID АГРО продовжує надавати підтримку в цій критично важливій справі. З липня 2022 року більше ніж 15 тисяч українських аграріїв (близько 34% зареєстрованих сільгоспвиробників) отримали насіння, добрива, засоби захисту рослин і фінансові ресурси в рамках ініціативи USAID AGRI-Україна. Ця допомога дозволила зібрати та зберегти понад 5,5 мільйонів тонн зерна, що принесло більше 1 мільярда доларів доходу для української економіки.

Підтримка USAID АГРО також сприяє реалізації проектів, спрямованих на розвиток потужностей для зберігання та переробки зерна. Зокрема, 25 елеваторів-партнерів збільшать свої потужності зі зберігання, що дозволить додатково зберігати понад 1 мільйон тонн зерна щорічно, компенсуючи приблизно 15%, втрачених через війну, потужностей. Це надасть доступ до послуг зберігання та переробки зерна для понад 1000 аграрних малих і середніх підприємств.

Програма USAID АГРО реалізує 20 проектів, що охоплюють переробку зернових, олійних і бобових культур на харчові продукти, корми та промислові товари. У рамках цих проектів переробники планують залучити понад 1200 агро-МСП та створити додаткові потужності для переробки понад 1,1 мільйона тонн сільськогосподарської продукції на рік.

Таблиця 1.1.

**Вплив програми USAID АГРО на підтримку українських аграріїв
(з липня 2022 року)**

Параметри	Дані
Кількість аграріїв, які отримали підтримку	понад 15,000 (34% зареєстрованих сільгоспвиробників)
Обсяг зібраного та збереженого зерна	понад 5,5 мільйонів тонн
Прибуток для економіки України	понад 1 мільярд доларів
Кількість елеваторів-партнерів	25
Додаткові потужності для зберігання зерна	понад 1 мільйон тонн на рік
Втрачені потужності через війну	приблизно 15%
Кількість аграрних малих і середніх підприємств, які отримають доступ до послуг	понад 1000
Кількість проектів програми USAID АГРО	20
Залучені агро-МСП в рамках проектів	понад 1200
Обсяг переробки сільгосппродукції на рік	понад 1,1 мільйона тонн

Узагальнююча таблиця 1.1. демонструє важливість програми USAID АГРО для підтримки українських аграріїв та підкреслює позитивні результати, досягнуті в умовах складної ситуації. Ця ініціатива не лише надає необхідні ресурси для виживання аграріїв в умовах війни, але й закладає основи для відновлення та розвитку сільського господарства в Україні, що в свою чергу сприятиме покращенню продовольчої безпеки як на національному, так і на

міжнародному рівнях. Також у додатку А можна переглянути кількість інвестицій в Кіровоградській області у 2023 році.

Підсумовуючи, сільське господарство є невід'ємною частиною національної економіки України, відіграючи ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, створенні робочих місць та забезпеченні доходів для мільйонів громадян. Як один з найбільших аграрних виробників у світі, Україна має значний потенціал для експорту сільськогосподарської продукції, що позитивно впливає на економічний розвиток країни в цілому.

Кіровоградська область, завдяки своїй родючій землі та вигідному географічному розташуванню, займає провідні позиції у виробництві основних сільськогосподарських культур, таких як пшениця, кукурудза та соняшник. Регіональний аграрний сектор не лише забезпечує продовольство для внутрішнього споживання, але й активно впроваджує сучасні технології, що дозволяє підвищувати ефективність виробництва та якість продукції.

Зростаюча увага до органічного виробництва в області підкреслює тенденцію до сталого розвитку сільського господарства, що відповідає світовим стандартам екологічності та безпеки. Програми підтримки, такі як USAID АГРО, відіграють важливу роль у зміцненні цього сектору, забезпечуючи аграріїв необхідними ресурсами та знаннями.

1.2. Результат збору урожаю сільськогосподарських культур підприємствами Кіровоградської області

Кіровоградська область є одним із провідних аграрних регіонів України, що займає значну частину у виробництві сільськогосподарських культур. Завдяки родючим чорноземам, вигідному географічному розташуванню та сучасним агротехнологіям, область демонструє стабільні результати у зборі врожаю, що має важливе значення для забезпечення продовольчої безпеки як національного, так і міжнародного рівнів.

У Кіровоградській області вирощують різноманітні сільськогосподарські культури, серед яких основними є:

- пшениця – як одна з головних зернових культур, пшениця займає значну частину посівних площ. У 2023 році площа посівів пшениці склала близько 400 тисяч гектарів, а врожайність досягла в середньому 4,5 тонни з гектара, що забезпечило загальний урожай приблизно 1,8 мільйона тонн;
- кукурудза – друга за обсягами зернова культура в регіоні. Площа посівів кукурудзи у 2023 році становила 300 тисяч гектарів, з середньою врожайністю 7 тонн з гектара, що забезпечило понад 2,1 мільйона тонн урожаю [9];
- соняшник – область є одним із лідерів у вирощуванні соняшнику, площа посівів якого в 2023 році склала 250 тисяч гектарів. Середня врожайність соняшнику досягла 2,3 тонни з гектара, що дало в результаті приблизно 575 тисяч тонн насіння [23];
- цукрові буряки – важлива технічна культура, посіви якої складають близько 20 тисяч гектарів. Врожайність цукрових буряків у 2023 році склала 50 тонн з гектара, що забезпечило загальний урожай 1 мільйон тонн [1];
- овочі та фрукти – регіон також вирощує значні обсяги овочів та фруктів. Наприклад, площа посівів овочів у 2023 році становила 15 тисяч гектарів, з урожайністю близько 20 тонн з гектара, що дозволило зібрати приблизно 300 тисяч тонн овочів [1].

Що стосується показників роботи промисловості у січні 2024 року, то можна стверджувати, що виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції зросли на 12% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Обсяги переробки сільськогосподарських культур, таких як зерно та олійні, показали приріст на 8%, що свідчить про зростання внутрішнього споживання та експорту. У січні 2024 року середня ціна на сільськогосподарську продукцію зросла на 5%, що позитивно вплинуло на фінансові показники підприємств.

Результати збору урожаю сільськогосподарських культур у Кіровоградській області залежать від кількох ключових факторів.

Кліматичні умови – погодні умови, такі як температура, опади та сонячна активність, суттєво впливають на врожайність. У 2023 році регіон відзначався достатньою кількістю опадів у весняно-літній період, що позитивно позначилося на зборі врожаю [1].

Агротехнології – впровадження нових агротехнологій, таких як крапельне зрошення, точне землеробство та сучасні системи обробітку ґрунту, сприяло підвищенню врожайності. Багато агропідприємств активно впроваджують елементи сталого розвитку, що дозволяє зменшувати витрати ресурсів і покращувати результати.

Засоби захисту рослин – використання сучасних пестицидів і добрив також зіграло важливу роль у забезпеченні здоров'я рослин та запобіганні хворобам.

Фінансова підтримка та інвестиції – державні програми підтримки сільського господарства, а також інвестиції в агросектор допомогли підприємствам оновлювати техніку та технології.

Результати збору урожаю сільськогосподарських культур у Кіровоградській області демонструють високий потенціал регіону для виробництва сільгосппродукції. Незважаючи на виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю, аграрії області змогли забезпечити значні обсяги врожаю. Подальший розвиток аграрного сектору вимагає підтримки з боку держави, інвестицій у технології та впровадження інновацій, що дозволить покращити продуктивність і якість виробництва. Це, в свою чергу, сприятиме зміцненню економіки регіону та забезпеченню продовольчої безпеки.

Підвищення обсягів збору урожаю та реалізації продукції забезпечує додаткові доходи для фермерів, створює нові робочі місця та сприяє розвитку інфраструктури, що перетікає у продовольчу ситуацію в регіоні. У січні–березні 2024 року Кіровоградська область продемонструвала стабільні результати у виробництві харчових продуктів і напоїв. Загальний обсяг реалізованої продукції у цій категорії склав 8 323 355,8 тис. грн, що становить 100% від усієї реалізованої промислової продукції регіону (Додаток Б). Цей показник свідчить

про значущість харчової промисловості для економіки області та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

Виробництво харчових продуктів в області займає домінуючу позицію у загальному обсязі реалізації. Виробництво олії та тваринних жирів: цей сегмент є найвагомим, займаючи 72,4% від загального обсягу виробництва харчових продуктів, що в абсолютних цифрах складає 6 026 020,0 тис. грн. Високі показники у цьому сегменті свідчать про активний розвиток масложирової промисловості в області, що пов'язано з наявністю відповідних ресурсів та технологій.

Виробництво м'яса та м'ясних продуктів: даний сегмент забезпечив 6,3% від загального обсягу реалізації, або 525 874,5 тис. грн. Хоча показник не є домінуючим, він вказує на стабільний попит на м'ясну продукцію серед споживачів. Виробництво молочних продуктів: реалізація склала 180 183,4 тис. грн, що становить 2,2% від загального обсягу. Цей показник може свідчити про певні виклики у виробництві та реалізації молочної продукції, які потребують додаткового аналізу.

Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів: обсяг реалізації становив 98 112,6 тис. грн або 1,2% від загальної продукції. Цей сегмент демонструє потенціал для зростання в умовах підвищення попиту на здорове харчування.

Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів у Кіровоградській області представлено в загальних обсягах реалізації становив 119 736,0 тис. грн, що складає 1,4% від загальної продукції. Це свідчить про стабільний попит на хліб та хлібобулочні вироби серед населення. Виробництво сухарів і сухого печива: реалізація даного сегменту склала 61 072,3 тис. грн (0,7% від загального обсягу), що вказує на присутність продукції з тривалим терміном зберігання на ринку.

Виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок: обсяг реалізації становив 58 663,7 тис. грн, також складаючи 0,7% від загальної продукції. Цей сегмент користується популярністю у споживачів, але потребує

розширення асортименту та покращення якості для підвищення конкурентоспроможності.

Обсяг реалізованої промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв у Кіровоградській області за січень–березень 2024 року показує позитивні тенденції розвитку галузі. Хоча основним драйвером залишаються олія та тваринні жири, інші сегменти, зокрема м'ясна і молочна продукція, демонструють значний потенціал для зростання. Важливим є й те, що в умовах ринкових змін, підприємствам необхідно адаптувати свою продукцію до запитів споживачів, покращуючи якість та різноманіття асортименту. З огляду на дані показники, харчова промисловість залишається ключовим сектором економіки Кіровоградської області, що сприяє її стабільному розвитку та забезпеченню продовольчої безпеки.

Завдяки результатам збору урожаю в 2023 році можна визначити середні ціни продукції сільського господарства в регіоні. У січні 2024 року середні ціни на продукцію сільського господарства, реалізовану підприємствами Кіровоградської області, показали різні тенденції в порівнянні з аналогічним періодом 2023 року. Загалом ціни на зернові та зернобобові культури становили 5545,4 грн за тонну, що є 88,6% від цін у січні 2023 року (Додаток В).

Середня ціна реалізації пшениці склала 5577,7 грн за тонну, що на 85,9% менше в порівнянні з попереднім роком, що свідчить про зниження попиту та конкурентоспроможності на ринку. Кукурудза на зерно реалізувалася за середньою ціною 5553,6 грн за тонну, зниження цін на 88,3% в порівнянні з січнем 2023 року. Ячменю ціна склала 4627,5 грн за тонну, що є 90,8% від минулорічного показника.

Ціни на насіння олійних культур продемонстрували більшу стабільність. Середня ціна насіння олійних культур становила 13191,9 грн за тонну, зниження до 94,5% в порівнянні з минулим роком. Боби сої реалізувалися за 16090,4 грн за тонну, що є збільшенням на 110,1%, вказуючи на зростаючий інтерес до цього продукту. Насіння ріпаку й кользи склало 14158,0 грн за

тонну, що на 83,3% менше в порівнянні з січнем 2023 року. Насіння соняшнику, якого середня ціна становила 12996,1 грн за тонну, що на 94,6% менше.

Середні ціни на сільськогосподарських тварин показали середню ціну у 49328,9 грн за тонну, що на 92,6% менше. Велика рогата худоба – за 50859,0 грн за тонну, що показує значне збільшення до 150,7%, що вказує на високий попит на молочні продукти та м'ясо. Свині – середня ціна склала 49137,3 грн за тонну, що є 88,3%.

Якщо розглядати ціни по районах Кіровоградської області, то отриманий результат свідчить про різноманітність економічних умов та ринкових тенденцій у різних частинах області. Середня ціна на зернові та зернобобові культури в Кіровоградській області в цілому склала 5545,4 грн за тонну. Найвищі ціни спостерігалися в Олександрійському районі, тоді як у Голованівському районі ціни були нижчими. Спостерігається загальна тенденція до зниження цін у порівнянні з минулим роком.

Середня ціна на насіння олійних культур в області становила 13191,9 грн за тонну. Найвищі показники зафіксовані в Голованівському районі, тоді як Кропивницький район показав найбільше зниження цін у порівнянні з минулим роком. Це може свідчити про зміну попиту та пропозиції на ринку.

Ціни на сільськогосподарські тварини в області становили 49328,9 грн за тонну. Тут також спостерігалася варіативність: Голованівський район показав найбільший ріст цін, тоді як інші райони залишалися на рівні минулого року або з невеликими коливаннями.

Середні ціни на сільськогосподарську продукцію в Кіровоградській області у січні 2024 року вказують на деякі труднощі, зокрема зниження цін на більшість зернових культур. Проте зростання цін на боби сої та молоко свідчить про можливості для аграріїв у адаптації до ринкових умов. В цілому, ринок демонструє свою динаміку, і підприємства області повинні продовжувати розвиватися, щоб максимально використовувати наявні можливості та адаптуватися до змінюваних умов.

Аналіз середніх цін на продукцію сільського господарства в Кіровоградській області свідчить про різноманітність цінових тенденцій у різних районах. Зниження цін на зернові культури вказує на зміни в ринкових умовах, в той час як підвищення цін на насіння олійних культур і молоко може свідчити про зростаючий попит. Ця інформація може бути корисною для аграріїв у плануванні та оптимізації своїх виробничих процесів.

Збір урожаю сільськогосподарських культур підприємствами Кіровоградської області у 2024 році відображає як позитивні, так і викликані зовнішніми факторами результати. Незважаючи на складнощі, пов'язані з війною та порушеннями логістичних ланцюгів, регіон продовжує демонструвати значний потенціал у виробництві.

Аграрні підприємства Кіровоградщини продовжують забезпечувати населення продовольством, зберігаючи ключові позиції у виробництві основних сільськогосподарських культур, таких як зернові, олійні та інші. Програми підтримки, зокрема від USAID, сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, забезпечуючи аграріїв необхідними ресурсами.

Середні ціни на продукцію сільського господарства, хоча і зазнали коливань, вказують на певну стабільність та адаптацію ринку до нових умов. Підвищення цін на окремі категорії продукції свідчить про зростаючий попит та необхідність розвитку переробних потужностей.

У підсумку, Кіровоградська область демонструє здатність адаптуватися до викликів і зберігати свою роль як важливого аграрного регіону України. Успішне завершення збору урожаю і підтримка агровиробників відкривають нові перспективи для подальшого розвитку сільського господарства, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню продовольчої безпеки не тільки області, але й країни в цілому.

1.3. Експорт та імпорт продовольчих товарів і сировини Кіровоградської області в розрізі країн світу

Кіровоградська область є важливим агропромисловим регіоном України з потужним потенціалом для виробництва сільськогосподарської продукції та її експорту на зовнішні ринки. Експорт та імпорт продовольчих товарів і сировини відіграють важливу роль у забезпеченні економічної стабільності області, дозволяючи підтримувати валютні надходження, збільшувати інвестиції та забезпечувати баланс попиту і пропозиції на місцевому ринку.

Для оцінки стану експорту та імпорту продовольчих товарів і сировини в Кіровоградській області потрібне регулярне дослідження, яке включатиме моніторинг ринків, аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів і прогнозування потенційних змін. Такий моніторинг дозволить отримати детальну картину стану зовнішньої торгівлі в регіоні й визначити основні тренди в експортно-імпортних операціях.

Одним із важливих аспектів є вивчення попиту на основні продовольчі товари Кіровоградської області в країнах-партнерах. Постійний аналіз потреб ринку дозволить коригувати виробничі обсяги, спрямовуючи ресурси на ті сільськогосподарські товари, які мають високий попит на зовнішніх ринках, як-от зернові та олійні культури. Наприклад, якщо обсяг попиту на соняшникову олію зростає в країнах ЄС або Азії, це може стати підставою для розширення площ під олійні культури, а також розвитку переробних потужностей.

Основними напрямками експорту є зернові культури. Кіровоградська область активно експортує пшеницю, кукурудзу та ячмінь, що користуються великим попитом у країнах ЄС, Близького Сходу та Північної Африки. Головними імпортерами цієї продукції є країни, такі як Єгипет, Туреччина, Китай та Іспанія.

Олійні культури та продукти їх переробки, а саме соняшникова олія та насіння соняшнику – ще один важливий експортний товар області, який спрямовується до Індії, Китаю, країн ЄС та Близького Сходу. Значна частка соняшникової олії йде до Іспанії, Італії, Франції та Нідерландів. Продукція

тваринництва та кормові культури уособлює експорт м'яса, меду та кормових культур, таких як соєві боби, сприяє диверсифікації ринків збуту. Основними імпортерами продукції тваринництва є країни ЄС, зокрема Німеччина та Польща, а також Саудівська Аравія та ОАЕ.

Дослідження також має враховувати рівень конкуренції та вплив зміни курсу валют. У разі зміцнення гривні, експортна продукція стає дорожчою для іноземних покупців, що може скоротити обсяги продажів. І навпаки, при послабленні гривні імпорту можна стати більш витратним, що негативно позначиться на сільськогосподарських підприємствах, які залежать від імпортової техніки, насіння та інших товарів. Вивчення змін валютного курсу дозволяє розробляти стратегії для зниження фінансових ризиків і втрат.

Що стосується імпорту, то це в більшій кількості фрукти та овочі. Через кліматичні особливості Кіровоградська область імпортує тропічні фрукти (банани, цитрусові) та овочі з країн ЄС (Іспанія, Італія), Туреччини та Ізраїлю. Також імпортує сільськогосподарську сировину для переробки. Ці поставки надходять з країн сусідніх регіонів, наприклад, з Польщі та Угорщини.

Техніка та обладнання для агропромислового комплексу також імпортується, щоб підтримувати високий рівень виробничих процесів, область імпортує техніку, обладнання та запчастини для сільського господарства з Німеччини, США, Нідерландів, а також Китаю.

Ключовою частиною моніторингу є спостереження за регуляторними змінами в країнах-партнерах. Це включає аналіз вимог до якості продукції, торгових квот, мит і податків, які можуть стати як перешкодою, так і новими можливостями для українських експортерів. Наприклад, нові екологічні стандарти або норми сертифікації в ЄС можуть вимагати від Кіровоградської області впровадження нових технологій і методів виробництва для відповідності вимогам ринку.

Крім того, важливим елементом дослідження є відстеження цін на основні сільськогосподарські товари на світових ринках, зокрема на біржах, оскільки ціна на зерно, олію чи м'ясо суттєво залежить від світової

кон'юнктури. Врахування цих змін допомагає адаптувати стратегії збуту, планувати виробництво та забезпечувати фінансову стабільність у регіоні.

Експорт та імпорт продовольчих товарів і сировини є важливими складовими зовнішньоекономічної діяльності Кіровоградської області. У січні 2024 року регіон продовжує демонструвати активність на міжнародних ринках, зберігаючи свої позиції в експорті ключових сільськогосподарських культур. Аналіз статистичного структури зовнішньої торгівлі Кіровоградської області за січень 2024 року дозволяє виявити основні тенденції та напрями торгівлі [39].

Регулярний збір даних щодо обсягів імпорту також є необхідним, оскільки це допомагає оптимізувати закупівлі та знижувати залежність від зовнішніх постачальників. Наприклад, якщо імпорт деяких овочів чи фруктів має сезонний характер, можна розглянути доцільність розвитку місцевого виробництва, що не тільки знизить витрати на імпорт, але й підвищить рівень продовольчої безпеки в регіоні.

Також необхідно включити моніторинг інноваційних рішень у сільському господарстві для розширення потенціалу області. Інвестиції у високотехнологічне обладнання, сучасні системи зрошування, сорти культур, стійкі до зміни клімату, можуть підвищити продуктивність і конкурентоспроможність продукції на міжнародному ринку.

Особливостями зовнішньоторговельних відносин Кіровоградської області є диверсифікація ринків. Кіровоградська область намагається диверсифікувати ринки збуту своєї продукції, що знижує залежність від одного ринку й робить економіку регіону більш стійкою. Вплив економічних санкцій та регуляції, саме політичні та економічні фактори, як-от торгові санкції чи квоти, можуть суттєво впливати на обсяги експорту та імпорту області, зокрема до країн ЄС та Азії. Сезонні коливання та погодні умови мають суттєвий вплив на виробничий цикл та обсяги експорту, що також потребує певних коригувань в імпорті ресурсів, наприклад, кормів у неврожайні роки.

Таблиця 1.2 допомагає зрозуміти особливості, виклики, можливості та перспективи зовнішньоторговельної діяльності Кіровоградської області у сфері

продовольчих товарів і сировини, що дозволяє розробити стратегії розвитку та оптимізації торговельних операцій.

Таблиця 1.2

Аналіз експорту та імпорту продовольчих товарів Кіровоградщини

Аспект	Експорт продовольчих товарів	Імпорт продовольчих товарів
Головні продукти	Зернові культури (пшениця, кукурудза), соняшникова олія, насіння олійних культур, мед, продукція тваринництва	Фрукти та овочі (банани, цитрусові), тропічні горіхи, сільськогосподарське обладнання, насіння для посіву
Основні ринки збуту	ЄС (Іспанія, Німеччина, Італія), Туреччина, Китай, Індія, Близький Схід (Єгипет, ОАЕ)	ЄС (Італія, Іспанія), Туреччина, Ізраїль, США, Китай
Попит на ринку	Високий попит на соняшкову олію в ЄС і Китаї; стабільний попит на зернові культури з боку Північної Африки та Азії	Високий попит на фрукти і овочі поза сезоном, зростаюча потреба у технологіях для підвищення продуктивності
Фактори, що впливають на торгівлю	Зміни в митних тарифах ЄС, попит на органічні продукти, коливання цін на світових біржах	Кліматичні умови (необхідність в імпорті через погодні зміни), курс гривні, митні умови і податки
Проблеми та виклики	Коливання світових цін, транспортні обмеження, високі вимоги до сертифікації продукції для ЄС	Залежність від валютного курсу, ризик зростання цін через податки, труднощі в забезпеченні безперебійного постачання
Перспективи розвитку	Розширення ринків у Північній Африці та Азії, розвиток органічного землеробства для виходу на преміальні ринки	Збільшення частки локального виробництва деяких видів імпортованих продуктів, інвестиції в агротехнічну інфраструктуру

Ключові показники зовнішньоекономічної діяльності у січні 2024 року підкреслюють стабільний попит на продукти, що виробляються в області, а також необхідність імпорту товарів, які або є дефіцитними, або потребують технологічного удосконалення для задоволення внутрішнього попиту. Експорт

і імпорт продовольчих товарів та сировини Кіровоградської області відображає широкий спектр партнерських зв'язків та велику економічну важливість аграрного сектора регіону.

Кіровоградська область здійснила експорт продовольчих товарів на загальну суму близько 20 000 млн. грн, що свідчить про стабільний попит на продукцію з регіону. Основними товарами, що експортувалися, залишалися зернові культури, олійні насіння та інші сільськогосподарські продукти.

Імпорт продовольчих товарів за цей же період склав приблизно 8 500 млн. грн, що вказує на потребу в забезпеченні внутрішнього ринку та задоволення попиту на певні види продукції, які не виробляються в достатніх обсягах в області.

Країни, які є основними партнерами Кіровоградської області в експорті продовольчих товарів:

- ЄС – найбільшими споживачами продукції Кіровоградщини стали країни Європейського Союзу, які імпортували значні обсяги зернових та олійних культур. Наприклад, Німеччина (6 000 млн. грн) та Італія (4 000 млн. грн) займають провідні позиції.
- Африка – важливими ринками для експорту також залишаються країни Африки, де попит на українську сільськогосподарську продукцію стабільно зростає, зокрема Єгипет (3 000 млн. грн) та Лівія (1 500 млн. грн).
- Азія – такі як Індія (2 000 млн. грн) та Китай (1 200 млн. грн), також імпортували значні обсяги продукції, зокрема, олію та зерно (Додаток Г).

Вагомий експортний акцент Кіровоградщини зосереджується на зернових культурах, які є основними статтями доходів регіону. Виробництво та експорт соняшникової олії та зерна залишаються серед лідерів, особливо в контексті високих показників продажів на ринках ЄС. Продовольчі товари Кіровоградської області високо оцінюються за якістю, що сприяє розширенню географії експорту. Тенденція розширення експорту в Африку та Азію також є результатом стійкого попиту на українську продукцію, що відповідає потребам

в країнах, де спостерігається зростання населення та залежність від імпоротної сільськогосподарської продукції.

Розширення експорту сприяє залученню валютних надходжень і збільшенню доходів місцевих виробників, що є важливим фактором у загальному економічному зростанні регіону. Це також дозволяє інвестувати в інновації та покращення виробничих потужностей для підтримки високих стандартів якості продукції. Імпорт, у свою чергу, надає можливість покращити рівень забезпечення населення області необхідними товарами, які не завжди можуть бути виготовлені всередині країни через кліматичні чи економічні умови.

Основними країнами-імпортерами продовольчих товарів до Кіровоградської області стали:

- Польща – збільшення імпорту товарів з Польщі склало близько 1 500 млн. грн, що свідчить про активні торговельні зв'язки, особливо в категорії молочних продуктів та м'яса.
- Німеччина – німецькі виробники постачають до області технічні засоби для аграрного виробництва, а також деякі види сировини, на суму близько 1 000 млн. грн.
- Туреччина – імпорт фруктів та овочів з Туреччини становив 800 млн. грн, що відповідає потребам споживачів на внутрішньому ринку (Додаток Г).

Щодо імпорту, Кіровоградська область здебільшого закуповує технічне оснащення та сировину для виробництва. Високий рівень імпорту продовольчих товарів, як-от молочних продуктів з Польщі та фруктів із Туреччини, забезпечує різноманіття асортименту на внутрішньому ринку. Така динаміка дозволяє області заповнювати певні ніші в продуктах, які є менш рентабельними для місцевого виробництва або вимагають спеціалізованих умов вирощування.

Імпорт продовольчих товарів в область охоплює товари, що не можуть бути вироблені в достатніх кількостях всередині країни або потребують спеціальних умов для вирощування. Це, зокрема, технічне обладнання та

хімічні добрива для покращення врожаїв та підвищення ефективності агровиробництва. Імпорт обладнання та добрив переважно здійснюється з країн Європейського Союзу, зокрема Німеччини та Польщі, які спеціалізуються на сучасних технологіях для сільського господарства. Фрукти та овочі, що постачаються з Туреччини та Італії. Кліматичні умови України не завжди сприятливі для вирощування великого асортименту овочів і фруктів, які користуються попитом серед населення.

Зовнішньоторговельна діяльність Кіровоградської області також стикається з певними викликами, такими як логістичні обмеження через війну та нестабільність портової інфраструктури. Це особливо актуально для експорту зернових, що потребує розширення транспортних коридорів і пошуку альтернативних шляхів доставки. Залежність від імпорту технологій та сировини, що впливає на собівартість агровиробництва та підвищує залежність від цін на міжнародному ринку.

Втім, область має значний потенціал для диверсифікації ринків збуту та збільшення обсягів експорту, особливо в напрямку азійських ринків, де спостерігається постійний попит на зернові та олійні культури. У відповідь на зміну ринкових умов та вимог міжнародної торгівлі, підприємства області поступово розширюють асортимент продукції, покращують її якість і впроваджують технології для глибокої переробки сільгоспсировини.

Потенціал Кіровоградської області в аграрному секторі дозволяє їй залишатися важливим гравцем на міжнародному ринку, особливо в експорті зернових і олійних культур. Діяльність з розширення експортних поставок, адаптація до логістичних викликів і розвиток переробної промисловості дозволять регіону зберегти свої позиції на зовнішньому ринку та підвищити економічну стабільність. Імпорт, у свою чергу, сприяє впровадженню інновацій і забезпечує населення необхідними продуктами, які не можуть бути виготовлені локально.

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності Кіровоградської області у січні 2024 року свідчить про активну участь регіону в міжнародній торгівлі

продовольчими товарами. Зростаючий попит на українську продукцію на світових ринках, особливо в країнах ЄС та Африки, відкриває нові можливості для розвитку аграрного сектору.

Водночас важливою є і потреба в імпорті, яка свідчить про необхідність забезпечення різноманітності на внутрішньому ринку та можливість споживання продукції, яка не вирощується на території області.

У зв'язку з цим, подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності Кіровоградської області потребує активізації роботи над укладенням нових угод з країнами-імпортерами, покращенням якості продукції та забезпеченням конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Це дозволить не тільки зміцнити позиції області на світовій арені, а й забезпечити стабільний розвиток аграрного сектору в умовах сучасних викликів.

2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Оцінка ефективності фінансових та кредитних інструментів для аграрних підприємств Кіровоградської області

Кіровоградська область, як один із провідних аграрних регіонів України, має великий потенціал для розвитку сільського господарства. Проте, успішне використання його потенціалу значною мірою залежить від доступності та ефективності фінансових та кредитних ресурсів. Метою цього аналізу є оцінка поточного стану та дієвості таких інструментів для аграрних підприємств регіону, виявлення наявних проблем і пропозиція можливих шляхів їх вирішення.

Оцінка ефективності фінансових та кредитних інструментів є особливо важливою з декількох причин. Саме сезонність сільськогосподарської діяльності зумовлює потребу в значних фінансових ресурсах для проведення посівної та збору врожаю, що часто змушує аграріїв звертатися до кредитних установ.

Сільське господарство також характеризується високими ризиками через залежність від погодних умов, нестабільності цін, а також загроз поширення хвороб серед рослин і тварин, що створює додаткові виклики для підприємств галузі. Крім того, багато аграрних підприємств, особливо малого та середнього бізнесу, стикаються з труднощами у доступі до фінансування через високу вартість кредитів та складність процедур їх оформлення.

Агropідприємства в Україні традиційно фінансуються за рахунок банківських кредитів, державних дотацій та інвестицій закордонного бізнесу. Однак, аграрії Кіровоградської області зіштовхуються з проблемою обмеженого доступу до довгострокових кредитів, необхідних для масштабних інвестицій, таких як придбання сучасної техніки, модернізація виробничих процесів та підвищення якості продукції. Це призводить до того, що підприємці

не можуть вчасно оновити свій машинно – тракторний парк, впровадити нові технології та підвищити свою конкурентоспроможність на ринку. У свою чергу, це гальмує розвиток сільського господарства регіону та знижує експортний потенціал.

До прикладу, у 2022 році в Державному аграрному реєстрі стартувала програма з надання аграріям техніки із завантаження/розвантаження зернових рукавів від Міністерства аграрної політики та продовольства України та ФАО [40, 4]. Програма мала на меті надати 105 комплектів спеціальної техніки. Однак, згідно з умовами розподілу техніки головними претендентами на отримання допомоги були лише юридичні особи та кооперативи, що показано на рисунку 2.1 [31]. Цей факт дає зрозуміти, що є певні обмеження щодо отримання техніки для розвитку власного господарства.

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

УМОВИ РОЗПОДІЛУ ТЕХНІКИ

для завантаження/вивантаження рукавів, наданих у межах програми Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО)

ОПИС ПРОГРАМИ:

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) спільно з Мінагрополітики України оголошують початок приймання заявок на розподілення 105 комплектів техніки для завантаження/розвантаження зернових рукавів місткістю 200 тонн.

Комплект техніки включає:
1 завантажувач,
1 розвантажувач та
1 причеп бункер-перевантажувач.

Техніка буде надаватися з розрахунку один комплект на завантаження не менше 292 рукавів.

Проект реалізується за фінансової підтримки урядів Канади та Японії, а також австралійської благодійної організації Mindereroo Foundation.

ХТО Є УЧАСНИКАМИ ПРОГРАМИ?

Потенційні отримувачі (оператори) техніки – юридична особа або кооператив, зареєстровані відповідно до українського законодавства, що отримає набір техніки від ФАО та Мінагрополітики, у випадку обрання отримувачами рукавів у Державному аграрному реєстрі. Отримувач техніки може бути відібраним для надання техніки від ФАО та Мінагрополітики лише якщо загальна кількість рукавів для завантаження становить не менше 292 рукавів і лише за умови підтвердження очікуваного обсягу надання послуг із завантаження-розвантаження отримувачам рукавів ФАО. Отримувачі рукавів від ФАО – виробники сільськогосподарської продукції, які брали участь у програмі розподілення тимчасових засобів для зберігання зерна (рукавів), та отримали відповідні засоби від ФАО та Мінагрополітики.

*ВАЖЛИВО! ОТРИМУВАЧІ ТЕХНІКИ ПОВИННІ ВІДПОВІДАТИ ТАКИМ УМОВАМ ПРОГРАМИ:

- Бути зареєстрованими у ДАР та заповнити профіль у розділі "Діяльність та активності". Заявники зможуть вибрати для завантажування рукавів лише тих операторів, які зареєструвались в ДАР. Інструкція з реєстрації у ДАР доступна за посиланням.

Рисунок 2.1. Умови розподілу техніки на завантаження/розвантаження рукавів

Як зазначає Міністерство аграрної політики та продовольства України, агровиробники мають змогу отримати кредити під гарантії Фонду часткового гарантування кредитів. І станом на 7 червня 2024 року Фонд видав гарантії банкам на позики для аграріїв на 2,6 млн гривень, а загальна сума кредитів, отриманих фермерами, становить понад 5 млн гривень [42].

На сьогодні Фонд співпрацює з трьома банками – Ощадбанком, Укргазбанком та Прокредитбанком. Діяльність фонду спрямована на підтримку дрібних, малих та середніх фермерів, які обробляють землю до 500 га. Аграрії можуть отримати позику на термін до 7 років. Та все ж, у Фонду є ряд недоліків:

- обмежений доступ покриття – Фонд гарантує лише частину кредиту (50%), тому підприємство все одно має надати власну заставу або інші гарантії для покриття залишку. Це може створити проблеми для аграріїв, які не мають достатніх активів для забезпечення кредиту;
- додаткові витрати на обслуговування гарантії – використання часткових гарантій може передбачити додаткові комісії та плату за участь у програмі, що збільшує загальні витрати на кредит для підприємства;
- високі вимоги до позичальників – Фонд встановлює чіткі критерії для підприємств, які можуть претендувати на гарантію. Наприклад, можуть висуватися вимоги до фінансової звітності, стабільності бізнесу або кредитної історії. Це обмежує доступ до фінансування для підприємств, які не відповідають усім критеріям;
- тривала процедура оформлення – отримання кредитної допомоги вимагає проходження кількох етапів узгодження та перевірок, що затягує процес оформлення кредиту. Для агровиробників, які часто потребують швидкого доступу до фінансування в певні періоди (наприклад, перед посівною), це може стати проблемою;
- обмеження на використання коштів – отримання коштів на конкретні цілі, визначені Фондом (наприклад, закупівля обладнання), обмежують гнучкість аграрного бізнесу у використанні ресурсів;

- ризик політичної нестабільності та зміни умов – залежність від політичної ситуації, змін у законодавстві може призвести до скорочення фінансування програми або зміни умов надання гарантій.

Ці недоліки наголошують на тому, що підприємства повинні ретельно зважувати можливості та обмеження, пов'язані з отриманням кредитів під гарантії від Фонду часткового гарантування кредитів.

ПриватБанк також надає певну кількість позик для агровиробників. Одним з них є кредит «Агросезон» – це програма, розроблена для підтримки аграрних підприємств в Україні, яка надає можливість отримати фінансування на сезонні потреби (посівна кампанія, збір урожаю та ін.) [20].

Термін дії кредиту становить до 18 місяців, а також програма пропонує конкурентні відсоткові ставки, які є нижчими за ринкові. Тож є можливість часткової компенсації відсотків за рахунок державних програм підтримки. Кредит може бути використаний для закупівлі сільськогосподарських матеріалів, насіння, добрив, засобів захисту рослин та інші потреби, що виникають під час аграрного сезону (рис. 2.1).

Кредит «Агросезон»

Необхідні додаткові кошти для фінансування потреб сільськогосподарського циклу?

 Максимальне фінансування потреб вашого підприємства.	 Адаптований графік погашення.
 Кредит частково забезпечується гарантією.	 Процентна ставка лише на залишок.

ПОДАТИ ЗАЯВКУ

Рисунок 2.2. Кредит «Агросезон» від ПриватБанку

Одним із недоліків даного кредиту є залежність від урожаю (зобов'язання по кредиту залишаються незалежно від того, наскільки вдалим буде врожай). У

випадку несприятливих погодних умов або падіння цін на продукцію підприємці можуть стикнутися з фінансовими труднощами при погашенні позики. Також недоліком виступає процедура оформлення – процес отримання кредиту може бути досить бюрократичним, з вимогами до збору документів та часу на обробку заявки, що затягує отримання коштів. Також підтримка може бути недостатньою для малих аграровиробництв.

Один із найпопулярніших з програм підтримок є «Доступні кредити 5-7-9%». Ця програма була створена за ініціативою Президента України та Кабінету Міністрів України, щоб підтримати розвиток малого бізнесу. ФОП або юридична особа може отримати позику до 50 млн грн. на строк до 3 або до 5 років, залежно від цілей фінансування. Крім того, ставка 7 та 9% може зменшити, створюючи нові робочі місця. За кожного найнятого працівника бізнес отримує знижку 0,5% річних. За кредитні кошти можна придбати транспортні засоби, нежитлову нерухомість або/та земельні ділянки, здійснити будівництво або ремонт та інше [30].

За останніми даними, Кіровоградська область отримала за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» близько 1,8 млрд гривень, які були розподілені серед 568 аграрних підприємств. Це дозволило місцевим аграріям отримати фінансову підтримку в умовах складної економічної ситуації, зокрема через військову агресію [8, 19].

Для стимулювання розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області необхідно реалізувати наступні рекомендації. Аграрні підприємства Кіровоградщини потребують доступу до різноманітних фінансових інструментів. Доцільно рекомендувати розширити програму «Доступні кредити 5-7-9%», включивши більше фінансових установ та спростивши процедури отримання кредитів. Це дозволить залучити більше аграріїв до участі в програмах фінансування.

Підтримка аграрних кооперативів може стати важливим інструментом для підвищення фінансової стійкості малих агровиробників. Рекомендуємо впровадити програми, які заохочують об'єднання виробників для спільної

закупівлі ресурсів, реалізації продукції та отримання кредитів під спільні гарантії. Підвищення рівня фінансової грамотності серед аграріїв через семінари, тренінги та консультації може суттєво вплинути на ефективність використання кредитів. Важливо навчити підприємців правильно оцінювати свої потреби у фінансуванні, вибирати оптимальні інструменти та розуміти ризики.

Заохочення інвестування в новітні технології, такі як Precision Agriculture (точне землеробство), може підвищити продуктивність та ефективність аграрних підприємств [46]. Також необхідно вдосконалити транспортну та логістичну інфраструктуру. Інвестиції в дороги, склади та інші об'єкти інфраструктури допоможуть знизити витрати аграріїв та транспортування продукції та поліпшити доступ до ринків.

Ефективність фінансових та кредитних інструментів для агровиробників Кіровоградської області має великий потенціал для покращення. Успішне використання цих інструментів залежить від комплексного підходу, який включає розширення доступу до фінансування, підтримку кооперації, підвищення фінансової грамотності та впровадження інновацій.

Аграрії Кіровоградщини стикаються з численними викликами, такими як сезонність виробництва, недостатня доступність кредитів, економічні ризики та вплив російсько-української війни. Однак завдяки державним ініціативам та належній підтримці, регіон має всі шанси для сталого розвитку агропромислового комплексу. Розробка та реалізація рекомендацій можуть суттєво підвищити ефективність аграрного сектору та забезпечити його конкурентоспроможність на внутрішніх та зовнішніх ринках.

2.2. Вплив розвитку логістичної та транспортної інфраструктури на економічний потенціал АПК Кіровоградської області

Розвиток логістичної та транспортної інфраструктури є критично важливим фактором для ефективності агропромислового розвитку (АПК) Кіровоградської області. Він впливає на доступ агровиробників до ринків,

швидкість доставки продукції, а також на витрати, пов'язані з транспортуванням. Кіровоградщина має значний потенціал у виробництві сільськогосподарській продукції, такої як зернові, олійні культури, м'ясо та молочні продукти.

Одним з головних факторів, що визначає рівень економічної ефективності в агропромисловому секторі, є наявність сучасної та ефективної логістичної системи, яка здатна забезпечити своєчасне і безперебійне постачання сировини та готової продукції. Для Кіровоградської області, яка є однією з провідних аграрних регіонів України, наявність зручних транспортних шляхів і розвинутої інфраструктури є критичним для забезпечення конкурентоспроможності місцевих виробників.

Транспортні мережі області мають значний вплив на доступність ринків збуту продукції, як в межах України, так і за її межами. Кіровоградщина, будучи стратегічно розташованою на перехресті кількох важливих транспортних шляхів, має потенціал для розвитку інтегрованих логістичних систем. У той же час існуючі проблеми з якістю доріг, недостатня кількість перевантажувальних терміналів та нестабільна робота залізничного транспорту створюють перешкоди для ефективного транспортування.

Ефективна логістика дозволяє оптимізувати витрати на транспортування, що особливо важливо для сільськогосподарських товарів, які часто мають короткий термін зберігання. Відстань до ринків, час доставки та витрати на перевезення можуть суттєво вплинути на кінцеву ціну продукції. Наприклад, сільськогосподарські культури, такі як зерно або овочі, потребують швидкої доставки, щоб зберегти якість і конкурентоспроможність на ринку.

В умовах глобальних викликів, таких як нестабільність цін на сировину, зростання конкуренції, кліматичні зміни, військові дії, доступ до якісної інфраструктури стає ще більш критичним. Відсутність розвиненої логістичної системи призводить до підвищення витрат на транспортування, втрат частини врожаю через неякісне зберігання та погіршення якості продукції через затримки доставки. Усе це негативно впливає на прибуток агровиробників,

знижує їхню мотивацію інвестувати в розвиток виробництва та обмежує можливості регіону на міжнародному ринку.

Актуальність теми є надзвичайно високою, враховуючи важливість цієї галузі для економіки регіону та країни в цілому. Однією з головних перешкод в гальмуванні розвитку АПК є недостатньо розвинена інфраструктура, що негативно впливає на рентабельність агровиробництва, конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також на інвестиційну привабливість регіону.

Крім того, з огляду на зростання обсягів експорту сільськогосподарської продукції, розвиток інфраструктури для Кіровоградщини стає не лише питанням регіонального значення, але й національного. Поліпшення логістичних умов створить нові можливості для експорту, сприятиме укладанню вигідних міжнародних договорів та надходженню валютних коштів. Це, в свою чергу, підтримуватиме економічну стабільність регіону та його населення.

Одним із ключових аспектів впливу логістичної та транспортної інфраструктури на економічний потенціал АПК є зниження витрат на транспортування. Якісна транспортна мережа (автомобільна та залізнична) дозволяє зменшити витрати на доставку продукції від поля до споживача чи переробника. У сільському господарстві значні витрати пов'язані саме з логістикою, тому наявність ефективних шляхів транспортування безпосередньо впливає на загальну рентабельність виробництва. Відновлення та модернізація автомобільних і залізничних шляхів дозволяє агровиробникам швидше та дешевше доставляти продукцію, що також знижує її собівартість і підвищує конкурентоспроможність.

Наступним аспектом доцільно назвати саме підвищення якості продукції та зменшення витрат. Для багатьох видів сільськогосподарської продукції швидкість доставки є критичним фактором. Продукти, особливо швидкопсувні, потребують належних умов зберігання та оперативної доставки. Розвиток сучасних логістичних центрів із холодильним обладнанням допоможе аграріям

уникнути втрат продукції та гарантувати її якість до моменту доставки споживачеві. Це не лише підвищує прибуток виробників, але й сприяє укладанню дострокових контрактів на поставки продукції високої якості.

Збільшення доступу до ринків збуту є також головним аспектом. Розвинена транспортна інфраструктура відкриває нові можливості для агропідприємств області на внутрішніх та зовнішніх ринках. Більшість аграрної продукції регіону призначена для експорту, що передбачає необхідність у зручному доступі до морських портів і міжнародних ринків. Залізничні коридори та автодороги, які пов'язують Кіровоградщину із портами, забезпечують швидке й ефективне транспортування, знижуючи час і витрати на логістику. Це робить продукцію більш конкурентною на світовому ринку та сприяє зростанню валютних надходжень в економіку країни.

Моніторинг і дослідження розвитку логістичної та транспортної інфраструктури Кіровоградської області показують, що інфраструктура відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування агропромислового комплексу. У 2023 році обсяг виробництва основних сільськогосподарських культур в області склав понад 3,5 мільйона тонн зернових, при цьому лише 20% цього обсягу транспортується залізницею, а решта — автомобільним транспортом, що є менш ефективним і збільшує витрати на транспортування.

Війна в Україні має значний вплив на розвиток логістичної та транспортної інфраструктури Кіровоградської області, що безпосередньо позначилося на агропромисловому комплексі (АПК) регіону. Порушення постачання і транспортних шляхів, а також стратегічні зміни в організації логістики значно ускладнили виконання економічних функцій АПК, зокрема, забезпечення експорту та імпорту сільськогосподарської продукції.

Після початку війни, багато транспортних маршрутів були перекриті або стали небезпечними для використання, особливо залізничні та автомобільні шляхи, які проходили через зони бойових дій. Водночас, зниження безпеки та інфраструктурних пошкоджень призвели до значних затримок у доставці продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Це стало великим викликом

для сільськогосподарських підприємств, адже затримки у постачаннях зернових, олійних культур та іншої продукції збільшували витрати та знижували конкурентоспроможність.

Дослідження показують, що відстань до найближчих великих портів, таких як Одеса чи Миколаїв, становить від 150 до 250 км, що створює додаткові витрати на транспортування продукції. Середня вартість перевезення вантажу автомобільним транспортом на таку відстань складає близько 2,5 грн за тонну на кілометр, що значно дорожче порівняно з залізничними перевезеннями (1,1-1,5 грн за тонну на кілометр).

Дослідження показують, що в умовах війни значно зросли витрати на доставку продукції в порти. Якщо раніше доставка до Одеси займала в середньому 3-5 діб, то через блокаду портів та обмежену можливість використання залізничних та автомобільних шляхів цей час збільшився до 7-10 діб, що спричинило подорожчання витрат на транспортування продукції на 15-20%.

Незважаючи на наявність залізничних маршрутів, їх стан часто не відповідає вимогам для ефективного транспортування сільськогосподарської продукції. За даними статистики, лише 60% залізничних колій на території області відповідають стандартам для перевезення важких вантажів. Це суттєво знижує ефективність використання залізничного транспорту та збільшує витрати на ремонт та обслуговування транспортних шляхів.

Однією з найбільших проблем стала нестабільність залізничного сполучення. Багато залізничних колій були пошкоджені чи зруйновані, що призвело до скорочення кількості рейсів та збільшення вартості перевезень. Хоча частина залізничної інфраструктури в області залишалася в робочому стані, перевезення вантажів стали більш складними і дорогими. Вартість перевезень сільськогосподарських вантажів залізницею зросла на 20-25%, а середній час доставки збільшився до 7-10 діб, залежно від напрямку.

Щодо доріг, ситуація є складнішою: лише 45% автомобільних доріг області мають належний стан для безперебійного перевезення

сільськогосподарської продукції. Це викликає проблеми в зимовий період, коли великі вантажівки не можуть забезпечити доставку продукції вчасно через поганий стан доріг. Вартість ремонтів доріг Кіровоградської області за останні 5 років перевищила 1,5 мільярда гривень, однак значна частина інфраструктури потребує додаткових інвестицій.

Автомобільні дороги також зазнали значних пошкоджень через бойові дії та обстріли. У перші місяці війни ремонтні роботи були зупинені, а основні шляхи, що з'єднують Кіровоградську область із іншими регіонами, стали ненадійними. Через це сільськогосподарські підприємства вимушені були використовувати менш ефективні маршрути для транспортування, що додатково збільшувало витрати. У результаті, значна частина продукції залишалася на місці, не досягаючи ринків збуту вчасно.

Однією з головних проблем є недостання сучасних перевантажувальних терміналів і логістичних центрів на території області. У 2023 році лише 12% сільськогосподарських підприємств області мали доступ до спеціалізованих складів для зберігання та обробки зерна. Це призводить до затримок у постачанні продукції, особливо під час пік harvest-сезону, коли обсяги перевезень значно збільшуються.

Моніторинг транспортної активності показує, що середній час доставки зернових з Кіровоградської області до портів складає від 3 до 5 діб. Це означає, що можливість швидко реагувати на зміни попиту на міжнародних ринках обмежена, що знижує конкурентоспроможність продукції. Експерти зазначають, що розвиток логістичних хабів у центральній частині області дозволив би зменшити час доставки до портів на 20-30%.

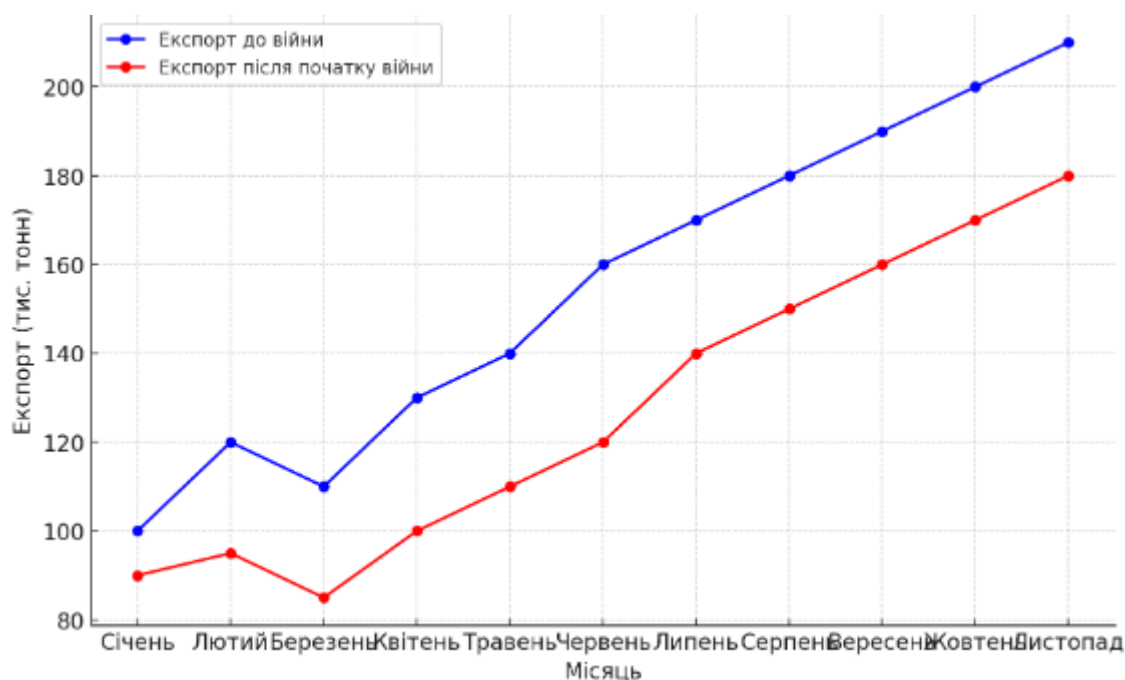

Рисунок 2.3. Вплив війни на експорт сільськогосподарської продукції
Кіровоградської області

Графік, який показано на рисунку 2.3, демонструє вплив війни на експорт сільськогосподарської продукції Кіровоградської області. На графіку порівнюються обсяги експорту до війни та після початку бойових дій. Як видно, з початком війни експорт значно зменшився через порушення транспортної інфраструктури та логістичних шляхів, що негативно вплинуло на економічну ситуацію в агропромисловому комплексі області.

Дослідження також вказують на необхідність інвестування в розвиток інфраструктури для перевезення не лише зерна, але й іншої сільськогосподарської продукції, такої як овочі, фрукти та продукція тваринництва. Для цього потрібно вдосконалити систему зберігання та транспортування, а також забезпечити належні умови для переробки та упаковки, що дозволить збільшити експортний потенціал.

Однією з позитивних змін стало зростання інвестицій у внутрішні логістичні центри та склади, а також пошук альтернативних маршрутів через західні кордони. Спільно з міжнародними партнерами вдалося організувати нові коридори для перевезення продукції через Польщу та Румунію, що дало

можливість зберегти експорт, хоча і з певним збільшенням витрат та часу доставки.

Загалом, результати моніторингу свідчать, що для підвищення економічного потенціалу АПК Кіровоградської області необхідно сконцентрувати зусилля на покращенні стану транспортної інфраструктури, будівництві нових перевантажувальних терміналів і складів, а також на модернізації залізничних та автомобільних мереж. Це дозволить знизити витрати на транспортування, підвищити ефективність логістики та зміцнити позиції області на внутрішньому та зовнішньому ринках сільськогосподарської продукції.

Для впровадження стійкого розвитку та виведення сільгоспвиробництва на міжнародний рівень варто розглянути аспект залучення інвестицій і переробну промисловість. Інфраструктура є важливим чинником, який враховують потенційні інвестори під час прийняття рішень про інвестування в агросектор. Наявність сучасної логістичної системи приваблює інвесторів, зацікавлених у створенні підприємств із переробки продукції на місці. Це стимулює розвиток переробної галузі, підвищує додану вартість виробництва та забезпечує нові робочі місця в регіоні. Крім того, розвиток інфраструктури сприяє створенню кластерів і спеціальних агропромислових зон, де компанії можуть отримувати вигоди від спільного використання інфраструктури та кооперації.

Економіко-математичне моделювання впливу інвестицій у логістичну інфраструктуру агропромислового комплексу (АПК) Кіровоградської області може стати ефективним інструментом для аналізу й оптимізації використання інвестицій. Мета моделювання — визначити, як саме покращення логістичної інфраструктури вплине на продуктивність, зниження витрат і збільшення прибутковості агропідприємств [33].

Економіко-математичне моделювання дозволяє побудувати прогноз і оцінити рентабельність інвестицій. Для Кіровоградської області розробка та впровадження логістичних покращень може забезпечити підвищення

конкурентоспроможності на національному та міжнародному ринках, а також сприяти загальному економічному зростанню регіону.

Це моделювання може служити основою для розробки регіональних програм розвитку, де оптимально розподілятимуться інвестиційні ресурси з урахуванням результатів математичної оцінки впливу на продуктивність і фінансову стійкість агропромислових підприємств.

Модель може бути побудована на основі виробничої функції, яка описує залежність між інвестиціями в інфраструктуру та продуктивністю галузі.

Виробнича функція Cobb-Douglas:

$$Q = A \times K^{\alpha} \times L^{\beta} \times I^{\gamma}, \quad (2.1)$$

де:

Q — обсяг виробництва та експорту продукції АПК;

A — коефіцієнт технологічного рівня розвитку;

K — капітальні вкладення в основні засоби аграрних підприємств;

L — працевитрати в аграрному секторі;

I — інвестиції в логістичну інфраструктуру;

α, β, γ — еластичності відповідних факторів.

Вихідні дані наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники для обчислення виробничої функції

Показник	Позначення	Значення	Примітки
Капітальні вкладення	K	1800 млн грн	середні вкладення в основні засоби для підприємств АПК
Працевитрати	L	2800 працівників	середня кількість працівників у аграрному секторі
Інвестиції в логістику	I	300 млн грн	інвестиції в транспортну інфраструктуру

За даними статистики та досліджень, можемо оцінити еластичності:

- $\alpha=0.4$ (вплив капітальних вкладень).
- $\beta=0.3$ (вплив працевитрат).
- $\gamma=0.5$ (вплив інвестицій у логістику).
- $A=1.1$ (коефіцієнт технологічного рівня, відповідно до даних про технології в АПК).

На основі вказаних значень, можемо записати виробничу функцію:

$$Q = 1.1 \times K^{0.4} \times L^{0.3} \times I^{0.5} \quad (2.2)$$

На даному етапі доцільно зробити озрахунки по кожному етапу.

1. Капітальні вкладення:

$$(1800)^{0.4} \approx 6,57 \quad (2.3)$$

2. Працевтрати:

$$(2800)^{0.3} \approx 7,44 \quad (2.4)$$

3. Інвестиції в логістику:

$$(300)^{0.5} \approx 17,32 \quad (2.5)$$

Тепер можна підставити ці значення у формулу:

$$Q = 1.1 \times 6.57 \times 7.44 \times 17.32 \quad (2.6)$$

Обчислимо фінальний обсяг виробництва:

$$Q \approx 1.1 \times 6.57 \times 7.44 \times 17.32 \approx 1.1 \times 847.53 \approx 932.28 \text{ млн грн} \quad (2.7)$$

Отже, за нашою моделлю, при наявних інвестиціях у логістичну інфраструктуру, обсяг виробництва агропромислової продукції в Кіровоградській області може досягти приблизно 932,28 млн грн

Досліджуючи поточний стан логістичної та транспортної інфраструктури в Кіровоградській області, варто зазначити, що він не є задовільним. Залізнична інфраструктура в регіоні потребує модернізації, особливо щодо вантажних перевезень. Значна частина доріг в області перебуває в незадовільному стані, що ускладнює перевезення сільськогосподарської продукції та збільшує витрати на транспортування [37]. Брак сучасних складських комплексів ускладнює зберігання сільськогосподарської продукції та її подальшу

переробку. Також багато аграрних підприємств відчують нестачу сучасних транспортних засобів для перевезення продукції.

Найважливішими шляхами вдосконалення логістичної та транспортної інфраструктури є наступне:

- реконструкція та будівництво доріг. Необхідно провести масштабний ремонт доріг з твердим покриттям та побудувати нові дороги, що з'єднують сільськогосподарські підприємства з основним транспортними артеріями;
- модернізація залізничної інфраструктури;
- будівництво сучасних складських комплексів (для зберігання зерна, овочів, фруктів та іншої продукції);
- розвиток мультимодальних перевезень. Слід розвивати такі перевезення, що дають змогу поєднати різні види транспорту (автомобільний, залізничний, водний), для забезпечення ефективної доставки продукції;
- підтримка цифровізації логістики. Впровадження цифрових технологій для моніторингу та управління ланцюгами постачання дозволить підприємцям оперативно реагувати на зміни попиту та пропозиції, контролювати якість продукції на усіх етапах логістичного процесу та мінімізувати ризики, пов'язані з транспортними затримками;
- забезпечення підтримки з боку держави та місцевих органів влади.

Розвиток логістичної та транспортної інфраструктури є критично важливим фактором, що визначає економічний потенціал агропромислового комплексу (АПК) Кіровоградської області. В умовах глобалізації та конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, ефективна логістика сприяє оптимізації витрат, підвищенню швидкості доставки продукції, а також покращенню якості обслуговування клієнтів.

Проведений аналіз показав, що інвестиції в логістичну інфраструктуру можуть значно підвищити виробничі потужності аграрних підприємств, що в свою чергу сприяє зростанню обсягів виробництва та експорту сільськогосподарської продукції. Проте для досягнення максимального ефекту

необхідно враховувати специфіку ринку, потреби агровиробників та стан існуючої інфраструктури.

Подальший розвиток логістики в Кіровоградській області вимагає комплексного підходу, включаючи удосконалення дорожньої мережі, створення сучасних складів і терміналів, а також впровадження новітніх технологій у сфері транспорту і логістики.

Таким чином, логістика стає не лише елементом успішного ведення агробізнесу, але й важливим чинником підвищення конкурентоспроможності регіону на національному та міжнародному рівнях. Розробка та реалізація державних та регіональних програм підтримки інвестицій у логістичну інфраструктуру, а також залучення приватного капіталу є ключовими аспектами для забезпечення сталого розвитку АПК Кіровоградської області.

2.3. Розробка маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх і зовнішніх ринках

Розробка маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх і зовнішніх ринках є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів та можливостей агропромислового сектора. Актуальність цієї теми можна обґрунтувати кількома ключовими аспектами.

По-перше, Кіровоградська область є одним з найбільших аграрних регіонів України, що має значний потенціал для вирощування різноманітних сільськогосподарських культур. Розробка ефективних маркетингових стратегій допоможе максимально використати цей потенціал та забезпечити стабільні доходи для агровиробників.

По-друге, глобалізація ринків призводить до зростання конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. У цих умовах агровиробникам необхідно адаптувати свої підходи до просування продукції, враховуючи зміни в споживчих уподобаннях і попиті. По-третє, зростаюча увага до екологічних

аспектів та безпеки харчових продуктів спонукає агровиробників шукати нові способи представлення своєї продукції. Ефективні маркетингові стратегії дозволять підкреслити якість та екологічність продукції, що позитивно вплине на її сприйняття споживачами.

По-четверте, розвиток інформаційних технологій і соціальних медіа відкриває нові можливості для просування продукції. Аграрні підприємства можуть використовувати ці інструменти для комунікації з клієнтами, створення брендів та залучення нових споживачів.

З огляду на ці фактори, стратегія для зовнішніх ринків повинна включати не лише розвиток бренду та маркетингові кампанії, а й активне співробітництво з партнерами у цих країнах, участь у міжнародних виставках та ярмарках, а також налагодження логістичних ланцюгів для зручної і вигідної доставки продукції за кордон. Це дасть можливість місцевим виробникам не тільки зміцнити свої позиції на зовнішньому ринку, але й забезпечити стабільний попит на свою продукцію.

Щодо внутрішнього ринку, важливою складовою маркетингової стратегії є розвиток регіонального бренду. Кіровоградська область може використовувати свою репутацію однієї з найбільших виробників зернових і олійних культур для створення регіонального бренду, який підвищить впізнаваність продукції. Це включає в себе розробку маркетингових кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності серед споживачів про якість продукції з Кіровоградщини, її переваги в порівнянні з іншими виробниками.

Наприклад, спеціалізовані рекламні акції на ринку українських споживачів, підтримка місцевих сільськогосподарських ярмарків, а також впровадження програм лояльності для покупців можуть значно збільшити обсяги реалізації продукції.

Крім того, одним із важливих напрямків є використання цифрових технологій для просування продукції. Вебсайти, соціальні мережі, платформи для електронної комерції, а також маркетингові платформи для зв'язку з потенційними покупцями — це важливі інструменти для популяризації

продукції та збільшення продажів. Створення онлайн-магазинів та платформи для замовлення сільськогосподарської продукції дозволяє не тільки забезпечити зручний процес покупки, але й охопити більш широкі ринки.

Однією з найбільш перспективних стратегій є зосередження на нішевих продуктах та органічному землеробстві. Споживання органічних продуктів в Україні і світі зростає, і Кіровоградська область має потенціал для розвитку цього сегмента. Запровадження органічних методів виробництва, сертифікація відповідно до міжнародних стандартів та позиціонування продукції як органічної можуть стати основними конкурентними перевагами для місцевих виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках. Така стратегія дозволить не тільки задовольнити попит на органічні продукти, але й залучити нових споживачів, зокрема в країнах Європи та Північної Америки, де існує високий попит на такі товари.

У рамках розробки маркетингової стратегії важливо також визначити методи просування сільськогосподарської продукції в роздрібній торгівлі. Для цього необхідно укласти угоди з великими торговими мережами та супермаркетами, які є основними каналами збуту для більшості продуктів. Водночас, необхідно розробити стратегію для прямого продажу через фермерські ринки та інші альтернативні канали.

Таким чином, розробка маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області є необхідним кроком для забезпечення конкурентоспроможності регіону на аграрному ринку України та за її межами.

Для розробки маркетингових стратегій необхідно провести детальний аналіз ринку, що включає:

- дослідження споживчого попиту. Визначення потреб і уподобань споживачів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Це можна зробити за допомогою опитувань, фокус-груп і аналізу вторинних даних;
- оцінка конкурентного середовища. Аналіз основних конкурентів, їхніх стратегій, цінової політики, асортименту продукції. Це допоможе

визначити унікальні конкурентні переваги продукції Кіровоградської області;

- сегментація ринку. Визначення цільових сегментів споживачів, на які варто спрямувати маркетингові зусилля. Наприклад, це можуть бути споживачі, які віддають перевагу органічній продукції, або експортні ринки, що потребують специфічної продукції [2].

Що стосується самої розробки маркетингової стратегії, то доцільно залучити брейдинг. Варто створити сильний бренд, який асоціюється з якістю та натуральністю продукції. Він має бути впізнаваним, викликати довіру та мати позитивний імідж. Важливо також акцентувати увагу на унікальності продукції, наприклад, на особливостях її вирощування, обробки чи пакування.

Після брейдингу логічно слідує цільова реклама. Використання рекламних кампаній, які націлені на визначені сегменти ринку. Це може включати онлайн-рекламу, контекстну рекламу, а також участь у виставках і ярмарках, де представники аграрного бізнесу можуть безпосередньо комунікувати з потенційними покупцями. Все це впливає у цінову стратегію, що визначає конкурентоспроможні ціни на продукцію, з урахуванням витрат на виробництво, транспортування та маркетинг. Можна розглянути варіанти акційних цін або знижок для постійних клієнтів.

Ціноутворення є важливим елементом маркетингової стратегії, оскільки воно повинно бути конкурентоспроможним, але в той же час забезпечувати достатній прибуток для виробників. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва в Кіровоградській області, ціна може варіюватися залежно від сезону, витрат на виробництво та вимог ринку. Однак для зовнішніх ринків ціна має бути конкурентною, оскільки на міжнародному ринку часто виникає велика конкуренція.

Для реалізації маркетингової стратегії варто використовувати сучасні технології, до прикладу Інтернет – маркетинг. Це може включати розробку сайту, використання соціальних мереж для комунікації з клієнтами, а також створення онлайн-магазинів [22]. Також можна організувати акції, дегустації,

виставки, які дозволять споживачам ознайомитися з продукцією. Це сприяє підвищенню обізнаності про бренд і залученню нових клієнтів [25]. Це може допомогти у налагодженні співпраці з дистриб'юторами і ритейлерами, що забезпечать надійні канали збуту продукції. Це допоможе розширити ринки збуту і покращити доступність продукції для споживачів (рис. 2.4).

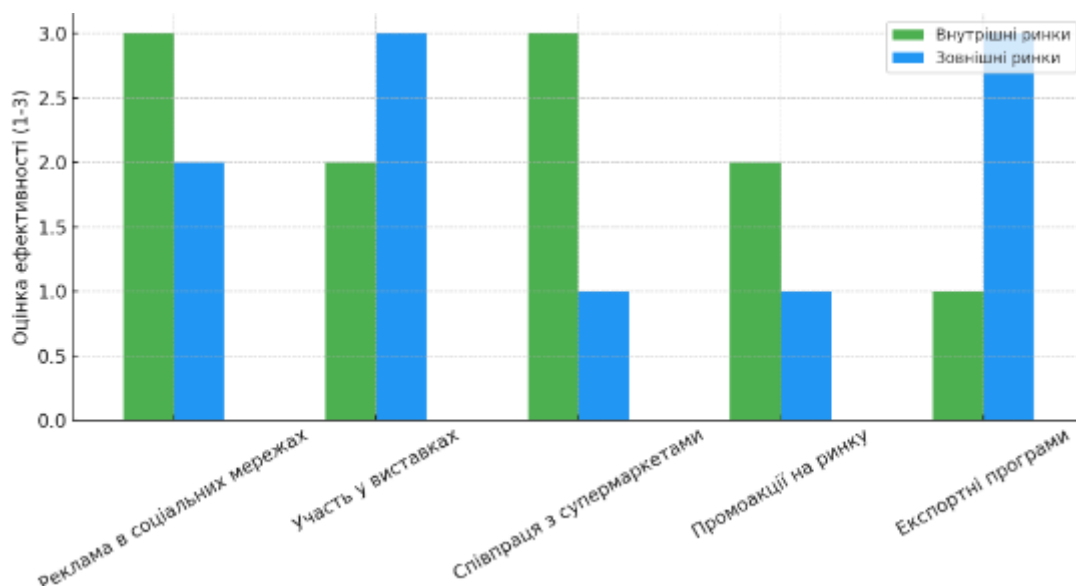

Рисунок 2.4. Маркетингові стратегії для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області

Моніторинг і дослідження маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх та зовнішніх ринках свідчать про високий потенціал області для розширення присутності на цих ринках. Кіровоградська область є однією з провідних аграрних регіонів України, виробляючи більше 10% від загального обсягу сільськогосподарської продукції країни. Основні продукти, що експортуються з області, включають зернові культури, соняшникову олію, мед, а також деякі види овочів та фруктів.

За даними Державної служби статистики України, в 2023 році Кіровоградська область експортувала понад 1,2 мільйона тонн зернових, зокрема пшениці та кукурудзи. При цьому значна частина експорту направляється до країн Європейського Союзу, зокрема Італії, Іспанії та Польщі, а також до Китаю та Туреччини. Обсяг експорту соняшnikової олії з області в

2023 році склав близько 350 тисяч тонн, що становить приблизно 15% від загального обсягу експорту олії з України.

Попри цей високий потенціал, область стикається з низкою викликів у просуванні своєї продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Одним з основних факторів є відсутність єдиної маркетингової стратегії для просування продукції, що ускладнює завоювання нових ринків. Зокрема, необхідно впроваджувати сучасні маркетингові інструменти, такі як брендування та сертифікація продукції, розширення інформаційного поля про переваги товарів з Кіровоградської області.

Згідно з даними, проведеного в 2023 році дослідження, 72% підприємств Кіровоградської області не мають чіткої маркетингової стратегії для просування своєї продукції на зовнішні ринки. Лише 20% аграрних підприємств використовують сучасні онлайн-платформи для продажу продукції, що є недостатнім для досягнення широкого міжнародного охоплення. Це свідчить про необхідність розробки і впровадження інноваційних маркетингових стратегій, орієнтованих на онлайн-продажі та міжнародну сертифікацію продукції.

Дослідження також показують, що одним із головних факторів, який уповільнює розширення ринків для сільськогосподарської продукції області, є недостатній рівень обізнаності про продукти з Кіровоградської області серед іноземних споживачів. Для покращення цього показника необхідно активно працювати над підвищенням видимості продукції через міжнародні виставки, ярмарки, участь у торгових місіях та активну промоцію через онлайн-платформи. Водночас не менше значення має розвиток логістичних та транспортних можливостей, що дозволяє зменшити витрати на транспортування та своєчасно доставляти продукцію до кінцевих споживачів.

У 2023 році дослідження показали, що найбільший потенціал для розширення експорту продукції Кіровоградської області на зовнішні ринки має саме соняшникова олія та зернові культури. За прогнозами, за умов впровадження ефективних маркетингових стратегій, область може збільшити

обсяг експорту соняшникової олії до 500 тисяч тонн до 2025 року. Основними ринками для цього продукту є Європейський Союз, Китай та країни Близького Сходу. Окрім цього, велике значення має розвиток сертифікації органічної продукції, що дозволить збільшити попит на органічні продукти, такі як мед, овочі та фрукти.

Розробка маркетингових стратегій повинна включати як традиційні методи (виставки, ярмарки, розробка брендингу продукції), так і новітні цифрові технології. Важливим етапом є розвиток онлайн-платформ для продажу сільськогосподарської продукції, особливо в умовах глобалізації. Використання платформ на зразок Alibaba, Amazon, а також спеціалізованих аграрних онлайн-ринків дозволить значно розширити ринки збуту. Для цього необхідно навчати підприємців області новітнім методам цифрового маркетингу, створюючи спеціалізовані тренінги та курси.

Результати моніторингу і досліджень вказують на те, що правильна реалізація маркетингових стратегій дозволить значно збільшити експортний потенціал сільськогосподарської продукції Кіровоградської області, зокрема на ринках Європи, Азії та Близького Сходу, та підвищити доходи місцевих аграріїв.

Розробка маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області є ключовим елементом для забезпечення економічного розвитку регіону. Враховуючи значний агропромисловий потенціал області, важливо адаптувати стратегії до специфіки внутрішніх і зовнішніх ринків.

Перш за все, ефективні маркетингові стратегії повинні базуватися на глибокому аналізі ринку, потреб споживачів і конкурентного середовища. Внутрішні ринки потребують акценту на якість та безпеку продукції, а також на формування довіри між виробниками і споживачами. Водночас, для зовнішніх ринків важливо враховувати міжнародні стандарти якості, а також культурні та економічні особливості країн-імпортерів.

Крім того, важливими аспектами є активне використання цифрових технологій для реклами та збуту продукції, розвитку бренду області та залучення інвестицій. Співпраця між агровиробниками, державними установами і науковими закладами також може сприяти створенню інноваційних рішень та підвищенню конкурентоспроможності продукції.

Отже, реалізація комплексних маркетингових стратегій з урахуванням специфіки аграрного сектору Кіровоградської області здатна не тільки підвищити обсяги виробництва та збуту, але й сприяти сталому економічному розвитку регіону в цілому.

Вибір каналів просування має бути адаптованим до вимог конкретних ринків. Для внутрішнього ринку важливими інструментами є співпраця з великими роздрібними мережами, участь у ярмарках та виставках, активна реклама через медіа та соціальні мережі, а також розвиток інтернет-торгівлі. На зовнішніх ринках особливу увагу слід приділяти розвитку партнерських відносин з іноземними дистриб'юторами, організації участі в міжнародних виставках і торгових місіях, а також адаптації продукції до вимог інших країн щодо пакування та сертифікації.

Використання новітніх технологій і інновацій у виробництві та просуванні продукції стає важливим інструментом підвищення ефективності агропромислових підприємств Кіровоградської області. Впровадження таких технологій, автоматизація виробничих процесів, розвиток інноваційних рішень у пакуванні та зберіганні продукції допомагає знизити витрати, покращити якість та екологічні характеристики продукції, що є важливими конкурентними перевагами на сучасному ринку.

Таким чином, маркетингові стратегії для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області мають бути комплексними, з урахуванням внутрішнього попиту, конкурентного середовища та вимог зовнішніх ринків. Важливими аспектами є позиціонування продукції, вибір ефективних каналів просування, розробка бренду, ціноутворення та логістика. Тільки за допомогою грамотної та адаптованої до

реалій ринку стратегії можна забезпечити сталий розвиток агропромислового комплексу Кіровоградської області та зміцнити її економічний потенціал як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

3. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ АГРОПРОМИСЛОВИМ КОМПЛЕКСОМ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів

Екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів є надзвичайно важливими для забезпечення сталого розвитку та підтримки біорізноманіття. В умовах стрімких змін клімату, зростаючої урбанізації та інтенсивного використання природних ресурсів необхідно вжити рішучих і дієвих заходів для збереження екологічної рівноваги. Застосування сучасних технологій та методик моніторингу, досліджень та аналізу допомагає своєчасно виявляти проблеми та знаходити шляхи їх вирішення.

Сучасний агропромисловий комплекс значно впливає на природне середовище, що загрожує збереженню ресурсів і біорізноманіття, а також призводить до деградації ґрунтів. У контексті економічного розвитку Кіровоградської області збереження та раціональне використання природних ресурсів є критично важливими для забезпечення довгострокової стійкості агропромислового сектору.

У сільському господарстві важливо впроваджувати методи органічного землеробства, які не використовують хімічних добрив та пестицидів, що знижує забруднення ґрунтів і водних ресурсів. Крім того, застосування технологій точного землеробства дозволяє зменшити використання хімічних речовин і води, а також забезпечити більш раціональне використання земельних ресурсів. Важливим є також відновлення деградованих ґрунтів за допомогою сівозміни та органічних добрив, що сприяє підвищенню родючості ґрунтів і зменшенню ерозії.

Збереження родючості ґрунтів є основою для успішного сільськогосподарського виробництва, особливо для регіонів, економіка яких значною мірою залежить від аграрного сектору. У Кіровоградській області

ключовою проблемою є ерозія ґрунтів, яка викликає зниження їх продуктивності. В економічному контексті це призводить до необхідності підвищувати інтенсивність використання добрив, що збільшує витрати для фермерів та негативно впливає на екологію.

Важливим інструментом для забезпечення ефективності екологічних заходів є моніторинг стану природних ресурсів. Це включає в себе регулярний збір даних про стан ґрунтів, водних ресурсів, лісів, атмосфери, а також вивчення змін у біорізноманітті. Системи моніторингу повинні бути автоматизованими та оснащеними сучасними технологіями для швидкого збору та обробки даних, що дозволяє оперативно реагувати на негативні зміни.

Для збереження родючості ґрунтів необхідно впроваджувати технології консерваційного землеробства, що включають:

- сівозміни – це сприяє відновленню поживних речовин у ґрунті та знижує ризик виснаження землі. Наприклад, чергування культур (зернові, бобові, олійні) дозволяє підтримувати баланс поживних речовин і знижує ризик поширенню шкідників;
- мінімальна обробка ґрунту – зменшує ризик ерозії, зберігаючи органічні речовини та мікробіологічне середовище. Такий підхід також дозволяє зменшити витрати на паливе та технічне обслуговування техніки, що робить його економічно вигідним.

Активне використання пестицидів і мінеральних добрив у традиційному сільському господарстві призводить до хімічного забруднення ґрунтів і водних ресурсів. Це створює не лише екологічні ризики, але й економічні виклики, оскільки аграрії змушені збільшувати витрати на очищення води та утримання здорового ґрунту.

Особливу увагу необхідно приділяти збереженню та відновленню природних ресурсів у міських умовах. Урбанізація несе ризики для навколишнього середовища, зокрема через забруднення повітря та води, а також через зміни в природних ландшафтах. Тому важливим є створення зелених зон, парків, озеленення вулиць і дахів, що не тільки покращує якість

життя в містах, але й допомагає зберігати біорізноманіття, знижувати рівень забруднення та підвищувати естетичну привабливість міського середовища.

Відновлення лісів є ще одним важливим екологічним заходом. Ліси виконують численні екологічні функції, зокрема забезпечують поглинання вуглекислого газу, стабілізують клімат і забезпечують середовище існування для багатьох видів флори та фауни.

Лісовідновлення та лісозаготівля за екологічними стандартами дозволяє зберігати лісові екосистеми, водночас забезпечуючи попит на деревину. Рубка лісу повинна здійснюватися на засадах сталого лісокористування, що передбачає планомірне відновлення лісів і дотримання норм щодо збереження біорізноманіття.

У цьому контексті доцільним є впровадження елементів органічного землеробства. Це передбачає зменшення використання хімічних препаратів, заміну їх на біологічні аналоги (біопестициди, органічні добрива) та поступовий перехід на безпечніші технології захисту рослин. Хоча такі методи можуть потребувати початкових інвестицій, вони дозволяють зменшити довгострокові витрати, пов'язані з екологічними проблемами, і сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції на ринках, де цінуються екологічно чисті продукти.

Кліматичні умови Кіровоградської області створюють додаткові виклики для аграріїв у питанні забезпечення достатньої вологості для вирощування культур. Водночас, значна частина традиційних методів зрошення є неекономічною, що призводить до надмірного використання води та підвищення витрат на її постачання.

Для ефективного управління водними ресурсами необхідно застосовувати крапельне зрошення та інші методи, що забезпечують цільову доставку води до кореневої системи рослин. Така система дозволяє оптимізувати витрати води, зменшуючи споживання води на 30–50% порівняно з традиційними методами [11]. З економічного погляду, впровадження крапельного зрошення може спочатку вимагати інвестицій у закупівлю обладнання, проте вже через кілька

сезонів знижуються витрати на воду, що робить таку технологію більш економічно вигідною в довгостроковій перспективі.

У сучасному агропромисловому виробництві значні ресурси витрачаються на енергозабезпечення: електроенергію, паливо для техніки, енергію для зрошування тощо. Підвищення енергоефективності дозволяє знизити експлуатаційні витрати та зменшити вплив на довкілля. Для Кіровоградської області варто розглянути такі кроки:

- встановлення сонячних панелей для фермерських господарств, які можуть частково забезпечити електропостачання для невеликих підприємств. Це дає змогу знизити витрати на електроенергію, що важливо для господарств, які займаються, наприклад, тваринництвом чи переробкою.
- оптимізація транспортної логістики в межах агропідприємств, щоб мінімізувати витрати на пальне. Наприклад, застосування GPS-трекерів для моніторингу маршрутів та скорочення зайвих поїздок [35].

На рисунку 3.1 відображено основні напрями екологічної складової розвитку АПК Кіровоградської області, включаючи раціональне використання ґрунтів, зменшення хімічного забруднення, економію води, підтримку біорізноманіття, енергоефективність, а також екологічну сертифікацію продукції [38]. Загалом, ці напрями сприяють економічній вигоді для аграрного сектору, знижуючи витрати, підвищуючи якість продукції та зберігаючи природні ресурси для майбутніх поколінь.

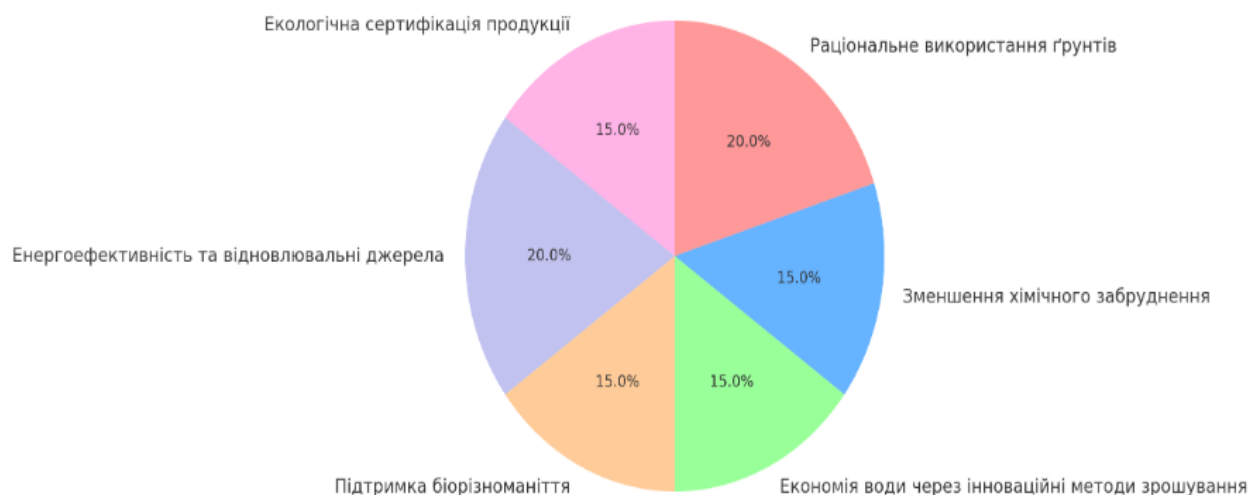

Рисунок 3.1. Основні напрями екологічної складової розвитку АПК
Кіровоградської області

Впровадження заходів для збереження природних ресурсів є стратегічно важливим кроком для економічного розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області. Стійке землеробство, мінімізація хімічного впливу на екосистему та раціональне використання водних ресурсів не лише сприяють екологічному балансу, але й дозволяють знизити виробничі витрати, підвищити якість продукції та забезпечити стабільний розвиток регіону.

Збереження та відновлення природних ресурсів є важливими складовими для сталого розвитку, забезпечення екологічної рівноваги та збереження біорізноманіття. Підхід до цієї проблеми потребує комплексного, науково обґрунтованого підходу, де велику роль відіграють точні дані моніторингу, аналізу та дослідження екологічної ситуації, а також впровадження ефективних технологій для збереження природних ресурсів.

За даними Світового банку, до 2020 року загальний рівень споживання водних ресурсів в світі збільшився на 2,5% на рік, і при такому темпі використання води у 2040 році близько 40% світового населення може стикнутися з серйозним дефіцитом води. Одним із рішень для забезпечення сталого використання водних ресурсів є впровадження системи крапельного зрошення, яка дозволяє зменшити споживання води на 50-70% порівняно з традиційними методами [34].

В Україні, де проблема вододефіциту є актуальною для південних регіонів, таке зрошення дозволяє суттєво покращити продуктивність сільського господарства, зменшуючи витрати води та збільшуючи врожайність на 20-40%. В Україні в 2020 році використовувалося лише 15% від потенціалу для крапельного зрошення, що свідчить про значний потенціал для впровадження цих технологій у сільському господарстві [34].

Що стосується забруднення водних ресурсів, то в Україні за даними Міністерства екології та природних ресурсів, лише 2% води у річках відповідають високим стандартам якості. Сільське господарство є одним з головних забруднювачів водних ресурсів через застосування хімічних добрив та пестицидів. Це призводить до евтрофікації водоемів, де через надмірне накопичення поживних речовин знижується кількість кисню у воді, що у свою чергу погіршує умови для життя водних організмів.

У таких умовах виникає необхідність у впровадженні технологій органічного землеробства та зниженні використання хімічних препаратів. Згідно з даними організації FAO, використання органічних добрив замість хімічних може знизити забруднення води на 30-40%, покращуючи водний баланс у регіонах [45].

Серед інших екологічних заходів для відновлення природних ресурсів є впровадження системи сталого лісокористування. Лісовідновлення є критичним для збереження біорізноманіття та боротьби з глобальними змінами клімату. У світі щорічно втрачається понад 10 мільйонів гектарів лісів, що призводить до зменшення поглинання вуглекислого газу і сприяє глобальному потеплінню.

В Україні лісові площі становлять близько 16,5% від загальної площі країни, але лісові масиви часто піддаються нераціональному використанню та незаконним рубкам. Програми відновлення лісів, такі як лісовідновлення після вирубки, відновлення лісових екосистем у постраждалих від ерозії регіонах, є ключовими для збереження екологічної стабільності [24].

Для відновлення деградованих ґрунтів важливо застосовувати методи сівозміни, агролісомеліорації та використання органічних добрив, які можуть

знизити рівень ерозії ґрунтів. Згідно з даними FAO, 33% всіх ґрунтів на планеті деградує, що призводить до зниження їх родючості і зменшення сільськогосподарської продуктивності [45].

В Україні проблема деградації ґрунтів також є серйозною. За даними Інституту охорони ґрунтів, понад 10 мільйонів гектарів земель піддані ерозії, що призводить до зниження родючості ґрунтів і втрат у сільському господарстві. Впровадження комплексних заходів, таких як відновлення ґрунтового покриву за допомогою агролісомеліорації, може зменшити ерозію на 40-50% в найбільш постраждалих районах [18].

Важливим напрямком є також збереження біорізноманіття. Для цього активно створюються природоохоронні території, заповідники та національні парки, де зберігаються унікальні екосистеми. За даними Всесвітнього фонду дикої природи (WWF), кожен рік зникають сотні видів рослин і тварин через втрату середовища існування та забруднення [7].

В Україні на даний момент налічується близько 250 природоохоронних територій, що займають близько 6% території країни, однак для забезпечення ефективного захисту біорізноманіття потрібно розширювати цю мережу і вводити нові заходи для підтримки флори та фауни [24].

Системи моніторингу природних ресурсів є невід'ємною частиною сучасних екологічних заходів. Для відстеження стану водних ресурсів використовуються сучасні автоматизовані системи, що дозволяють в реальному часі вимірювати рівень забруднення, температуру води та інші параметри. В Україні до цього часу лише 30% водних ресурсів мають регулярний моніторинг, що є недостатнім для своєчасного реагування на забруднення та дефіцит води [24]. Однак, завдяки розвитку технологій IoT (Інтернет речей) та автоматичних станцій моніторингу, можливо розширити мережу спостереження, що дозволить зменшити негативний вплив на водні екосистеми.

Важливою складовою екологічних заходів є також популяризація екологічної освіти серед населення. Програми підвищення обізнаності щодо

збереження природи, зокрема через медіа та освітні курси, сприяють формуванню культури збереження ресурсів.

Згідно з дослідженням ЮНЕСКО, активне залучення громади до вирішення екологічних проблем може знизити рівень забруднення та покращити стан довкілля на 25-30%. Тому впровадження освітніх програм, що пропагують раціональне використання природних ресурсів, є важливим кроком до сталого розвитку [44].

Таким чином, екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів потребують комплексного підходу, що включає наукові дослідження, моніторинг, впровадження нових технологій та ефективне управління ресурсами. Для досягнення значних результатів необхідно зосередитися на збереженні водних, земельних і біоресурсів, а також на відновленні екосистем.

Інтеграція екологічних заходів у агропромисловий комплекс Кіровоградської області забезпечує не тільки збереження ресурсів, але й створює економічні переваги для місцевих агровиробників. Впровадження енергоефективних рішень, розвиток біорізноманіття, підтримка органічного виробництва та сертифікація сприяють формуванню позитивного іміджу агросектору області. Це також забезпечує економічну стійкість регіону в умовах екологічних і кліматичних змін.

3.2. Розробка моделей оптимального використання ресурсів для забезпечення економічної ефективності

Розробка моделей оптимального використання ресурсів для забезпечення економічної ефективності є важливим етапом у процесі управління на рівні підприємств, організацій, а також на рівні макроекономіки, наприклад, для регіонів чи країн. Застосування ефективних моделей допомагає максимально використовувати наявні ресурси з мінімізацією витрат та зменшенням негативних економічних наслідків. Ресурси, які включають в себе фінансові,

матеріальні та людські, мають бути використані таким чином, щоб забезпечити досягнення максимального результату при мінімальних витратах.

Розробка таких моделей починається з чіткої дефініції, що таке оптимальне використання ресурсів. Оптимізація в даному контексті означає досягнення найкращого співвідношення між витратами та результатами діяльності. Це може стосуватися як фінансових витрат, так і енергії, часу або людських ресурсів.

Важливим аспектом оптимізації є пошук такого рівня використання ресурсів, при якому кожен елемент або одиниця ресурсу приносить максимальну вигоду або ефективність, в залежності від поставлених цілей. Це може включати в себе автоматизацію виробництва, використання більш ефективних матеріалів чи удосконалення логістичних процесів [21].

Один з головних етапів розробки моделей оптимального використання ресурсів — це визначення цілей і завдань, які повинні бути досягнуті за допомогою ресурсів. У кожному конкретному випадку ці цілі можуть відрізнятися в залежності від типу діяльності, але вони завжди орієнтовані на підвищення ефективності виробничих або інших процесів, зменшення витрат або поліпшення якості продукції чи послуг.

Наприклад, для виробничого підприємства завданням може бути мінімізація витрат на сировину при збереженні або збільшенні обсягів продукції, тоді як для державної установи завданням може бути досягнення більшої соціальної ефективності при обмежених фінансових ресурсах.

Оцінка поточного стану ресурсів — важливий етап для розуміння, які саме ресурси вже використовуються і як вони використовуються на даний момент. Проводиться всебічний аналіз фінансових, матеріальних, людських і технологічних ресурсів, а також вивчаються можливості для їх раціоналізації. Це дозволяє виявити слабкі місця, такі як надлишкові витрати або неефективне використання матеріалів.

Наприклад, на підприємстві може бути виявлено, що сировина використовується неефективно або що зайва кількість часу витрачається на

транспортування продукції, що також збільшує витрати. Такі проблеми можна усунути за допомогою оптимізаційних моделей, що пропонують зміни в організації процесів [6].

Таблиця 3.1 містить основні етапи, методи, завдання та очікувані результати при розробці моделей для оптимального використання ресурсів з метою досягнення економічної ефективності. Вона охоплює всі ключові етапи: від початкового аналізу наявних ресурсів до впровадження моделей у практичну діяльність та постійного удосконалення. Кожен етап забезпечує чітке розуміння того, які методи та інструменти використовуються для досягнення оптимального результату і як оцінюється економічна ефективність застосованих стратегій.

Таблиця 3.1

Етапи розробки моделей оптимального використання ресурсів

Етап	Опис етапу	Основні завдання	Методи/Інструменти	Очікувані результати
<i>Аналіз ресурсів</i>	Оцінка наявних ресурсів, їх обмежень та потреб	Визначення доступних ресурсів	Статистичні методи. SWOT-аналіз. Аналіз обмежень	Оцінка поточного рівня використання ресурсів
<i>Моделювання процесів використання ресурсів</i>	Створення математичних моделей для оптимізації ресурсів	Розробка моделей, що описують використання ресурсів	Лінійне програмування Нелінійне програмування Алгоритми оптимізації	Математична модель для оптимального використання ресурсів
<i>Оптимізація використання ресурсів</i>	Пошук оптимальних рішень для досягнення максимального результату	Визначення критеріїв оптимізації (прибуток, рентабельність, продуктивність)	Алгоритми оптимізації (наприклад, Simplex, градієнтний спуск)	Підбір оптимальних стратегій використання ресурсів

Продовження таблиці 3.1.

<i>Визначення економічної ефективності</i>	Оцінка результатів оптимізації ресурсів на основі економічних показників	Аналіз економічної ефективності	Економічні показники (ROI, ROA, рентабельність)	Визначення рівня економічної ефективності від використання ресурсів
<i>Впровадження моделей у практичну діяльність</i>	Адаптація моделі до реальних умов	Розробка рекомендацій	Пілотні проекти Збір даних для коригування моделей	Впровадження моделей у реальні виробничі процеси

Розробка математичних та економічних моделей — це наступний етап, коли визначені цілі і наявні ресурси використовуються для створення конкретних моделей, які дозволяють оптимізувати використання ресурсів. Зазвичай застосовуються методи лінійного програмування, де за допомогою математичних формул визначається найкращий спосіб використання обмежених ресурсів для досягнення максимального результату. У деяких випадках можна використовувати більш складні моделі, включаючи методи теорії ігор, що дозволяють оптимізувати рішення, якщо мова йде про конкуренцію або співпрацю між різними учасниками економічного процесу [28].

Для досягнення найбільш точних результатів, модель повинна враховувати не лише поточні витрати, а й потенційні зміни у майбутньому, такі як коливання цін на сировину чи зміни в попиті на продукцію. Для цього використовуються методи прогнозування, які дозволяють зробити розрахунки на основі ймовірних майбутніх умов. Після розробки моделі вона повинна бути протестована. Це робиться на основі реальних даних або за допомогою симуляційних методів, щоб перевірити, чи працює модель в умовах,

наближених до реальності. Це дає змогу виявити можливі проблеми або недоліки в моделі, які можна усунути до її впровадження.

Моніторинг та коригування є важливою частиною розробки і впровадження моделей. Оскільки економічні умови постійно змінюються, то і модель повинна бути гнучкою та готовою до коригування на основі нових даних чи обставин. Для того щоб модель залишалась ефективною, потрібно регулярно проводити її перевірку, порівнюючи результати з фактичними даними, та вносити необхідні корективи.

У промисловому секторі розробка моделей оптимального використання ресурсів передбачає інтеграцію принципів Lean виробництва та економіки замкнутого циклу. Основна мета — зменшити виробничі витрати, збільшити ефективність використання сировини та енергії, знизити вплив на навколишнє середовище. Важливими інструментами для цього є моделі прогнозування попиту на продукцію, оцінка витрат на утилізацію відходів, а також оптимізація енергоспоживання на всіх етапах виробництва.

Використання методів статистичного аналізу та математичного моделювання дозволяє точно оцінити, як зміни в одній частині виробничого процесу впливають на загальні витрати та ефективність. Наприклад, у сталеливарній або хімічній промисловості оптимізація використання сировини, енергії та часу виготовлення продукції може призвести до значних знижень виробничих витрат і покращення конкурентоспроможності підприємств.

Цифровізація економіки також відкриває нові можливості для оптимізації використання ресурсів. Наприклад, на основі великих даних (Big Data) та штучного інтелекту можна створювати прогностичні моделі, що дозволяють підприємствам та організаціям прогнозувати зміни в попиті, споживанні ресурсів і навіть виявляти приховані можливості для економії. Це включає в себе як аналіз виробничих даних, так і розробку алгоритмів для оптимізації ланцюгів поставок, що дозволяє ефективно використовувати матеріальні ресурси та знижувати затрати на їх транспортування.

Цифрові платформи для моніторингу і управління енергетичними та водними ресурсами, а також системи для контролю за якістю повітря та води в реальному часі допомагають підприємствам приймати оперативні рішення і забезпечувати сталий розвиток. Такий підхід дозволяє не лише заощаджувати ресурси, а й покращувати екологічні показники.

Крім того, для ефективного використання ресурсів важливо враховувати різноманітні методи оптимізації. Лінійне програмування є одним з найбільш поширених і простих методів, що дозволяє вирішувати задачі оптимального розподілу ресурсів, коли вони обмежені. Теорія ігор, зі свого боку, є важливою для ситуацій, де кілька економічних агентів (наприклад, підприємств чи країн) мають взаємодіяти для досягнення оптимальних результатів. Цей метод дозволяє передбачити та моделювати стратегії поведінки учасників, щоб кожен з них отримав максимальну вигоду, враховуючи дії інших.

Метод Монте-Карло — це ще один потужний інструмент, який дозволяє моделювати економічні процеси, коли існує велика кількість невизначених або випадкових факторів. Це корисно, коли ситуація є динамічною або коли важко точно передбачити певні події. Цей метод допомагає визначити ймовірні варіанти розвитку ситуацій і вибрати найкращу стратегію на основі ймовірнісних розподілів.

Економіко-математичні моделі також використовуються для побудови комплексних систем, які враховують не тільки економічні фактори, але й соціальні чи екологічні аспекти. Вони дозволяють забезпечити більш збалансований підхід до розвитку, коли потрібно враховувати довгострокові наслідки і ризики, пов'язані з використанням ресурсів.

Загалом, розробка моделей оптимального використання ресурсів є важливим і складним процесом, який вимагає врахування багатьох факторів, таких як змінні економічні умови, обмеження ресурсів і стратегічні цілі. Вона допомагає забезпечити досягнення економічної ефективності, зменшити витрати і підвищити продуктивність, сприяючи стійкому розвитку як окремих підприємств, так і економіки в цілому.

Розробка моделей оптимального використання ресурсів є необхідною умовою для досягнення економічної ефективності в будь-якій галузі. Вона дозволяє підприємствам та регіонам значно знижувати витрати, збільшувати продуктивність і зберігати природні ресурси для майбутніх поколінь. У сільському господарстві та промисловості оптимізація ресурсів передбачає інтеграцію інноваційних технологій, зменшення екологічного сліду та підвищення конкурентоспроможності. Впровадження таких моделей є важливим кроком на шляху до сталого розвитку економіки та збереження навколишнього середовища.

3.3. Підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність

Підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність є важливим аспектом розвитку територіальних громад, оскільки сприяє їхній стійкості, конкурентоспроможності та сталому розвитку в довгостроковій перспективі. Підвищення економічного потенціалу не зводиться лише до збільшення доходів громади, а охоплює широкий спектр факторів, зокрема розвиток інфраструктури, покращення умов життя та забезпечення високої якості праці для місцевих жителів.

Моніторинг економічної активності в місцевих громадах є важливим етапом для оцінки того, наскільки успішно реалізуються заходи щодо підвищення економічного потенціалу. В Україні, згідно з даними Державної служби статистики, рівень безробіття на територіях сільських громад часто перевищує 8%, що вдвічі більше, ніж у міських агломераціях. Це свідчить про необхідність створення робочих місць та покращення умов праці, що забезпечить не лише економічне зростання, але й зменшить соціальну напругу [9].

Аналіз ринку праці в сільських громадах показує, що однією з основних проблем є відсутність належних умов для праці. Проблеми, пов'язані з

незадовільними умовами праці, низькими заробітними платами, а також дефіцитом соціальних гарантій і правового захисту працівників, сприяють відтоку робочої сили до великих міст або за кордон. Дослідження, проведені Українським центром економічних і соціальних досліджень, вказують, що майже 40% сільських жителів виїжджають на заробітки до інших регіонів або за кордон через недостатню оплату праці та низький рівень соціальних послуг [41].

Залучення інвестицій у місцеві громади через підвищення умов праці має великий економічний потенціал. Підприємства, які інвестують у поліпшення робочих умов та забезпечення соціальних гарантій для працівників, стають більш конкурентоспроможними. Так, за даними Національного банку України, підприємства, що забезпечують належні умови праці, демонструють на 15-20% більшу продуктивність праці порівняно з підприємствами, де ці умови не відповідають стандартам [26]. Це також веде до зменшення плинності кадрів і витрат на навчання нових працівників.

Соціальна відповідальність підприємств є важливою складовою економічного розвитку на місцевому рівні. Впровадження практик соціальної відповідальності дозволяє не лише покращити умови праці, але й забезпечити стабільний економічний розвиток. Наприклад, згідно з дослідженням Співки українських підприємств, підприємства, що активно працюють у сфері соціальної відповідальності, зменшили свої витрати на енергоносії та сировину на 12-15% завдяки впровадженню екологічних технологій і раціональній організації виробничих процесів [36].

Моніторинг ефективності цих заходів на місцевому рівні дозволяє оцінити, чи є досягнення в підвищенні рівня життя та розвитку економічного потенціалу. Наприклад, на базі даних моніторингу рівня соціальної відповідальності підприємств у Кіровоградській області було встановлено, що за три роки кількість підприємств, що забезпечують соціальні гарантії для своїх працівників, збільшилася на 18%, а рівень безробіття знизився на 5%. Це свідчить про ефективність реалізації таких ініціатив на місцевому рівні. Однак,

за результатами того ж моніторингу, лише 30% малих та середніх підприємств у сільських районах Кіровоградщини відповідають базовим стандартам соціальної відповідальності, що вимагає подальших кроків з удосконалення політики у цій сфері [36].

Аналіз показує, що поліпшення умов праці в місцевих громадах не тільки веде до покращення соціальної ситуації, але й до зростання економічної стабільності. Для цього необхідно сприяти розвитку малих та середніх підприємств, підтримувати підприємців, які готові інвестувати в покращення умов праці, а також розробити стратегії для інтеграції соціальної відповідальності у діяльність місцевих підприємств. Впровадження таких стратегій дозволить значно знизити рівень безробіття, покращити умови праці та забезпечити сталий економічний розвиток на місцевому рівні.

Першим важливим кроком у підвищенні економічного потенціалу є створення умов для розвитку підприємництва, яке, в свою чергу, забезпечує економічне зростання громади. Поліпшення умов праці безпосередньо впливає на продуктивність праці, а також на привабливість громади для інвесторів. Сприятливі умови для працівників, які включають безпечне робоче середовище, розумне співвідношення між робочим часом та відпочинком, відповідну оплату праці, а також соціальні гарантії, підвищують задоволеність робітників і зменшують плинність кадрів. Це, в свою чергу, сприяє збереженню трудового потенціалу громади та поліпшенню її економічної стабільності.

Соціальна відповідальність підприємств має ключове значення для підвищення економічного потенціалу громади, оскільки вона передбачає не лише виконання зобов'язань перед працівниками, але й активну участь у розвитку інфраструктури та соціальних ініціатив.

Бізнес, який демонструє соціальну відповідальність, забезпечує не тільки фінансову підтримку для місцевих проектів, а й сприяє створенню нових робочих місць, розвитку освітніх і медичних закладів, поліпшенню екологічної ситуації та розвитку культури. Таким чином, соціально відповідальний бізнес стає важливим драйвером економічного зростання, надаючи громадам

можливості для подальшого розвитку та зростання їхнього економічного потенціалу.

Важливим аспектом є активне залучення місцевих громад до процесів прийняття рішень щодо їх розвитку, що дозволяє зберегти і примножити потенціал у межах конкретних регіонів. Прозорість у розподілі ресурсів, підтримка локальних ініціатив і постійний діалог між владою, бізнесом і громадськістю створюють умови для формування ефективних стратегій розвитку, які відповідають реальним потребам та можливостям територіальних громад.

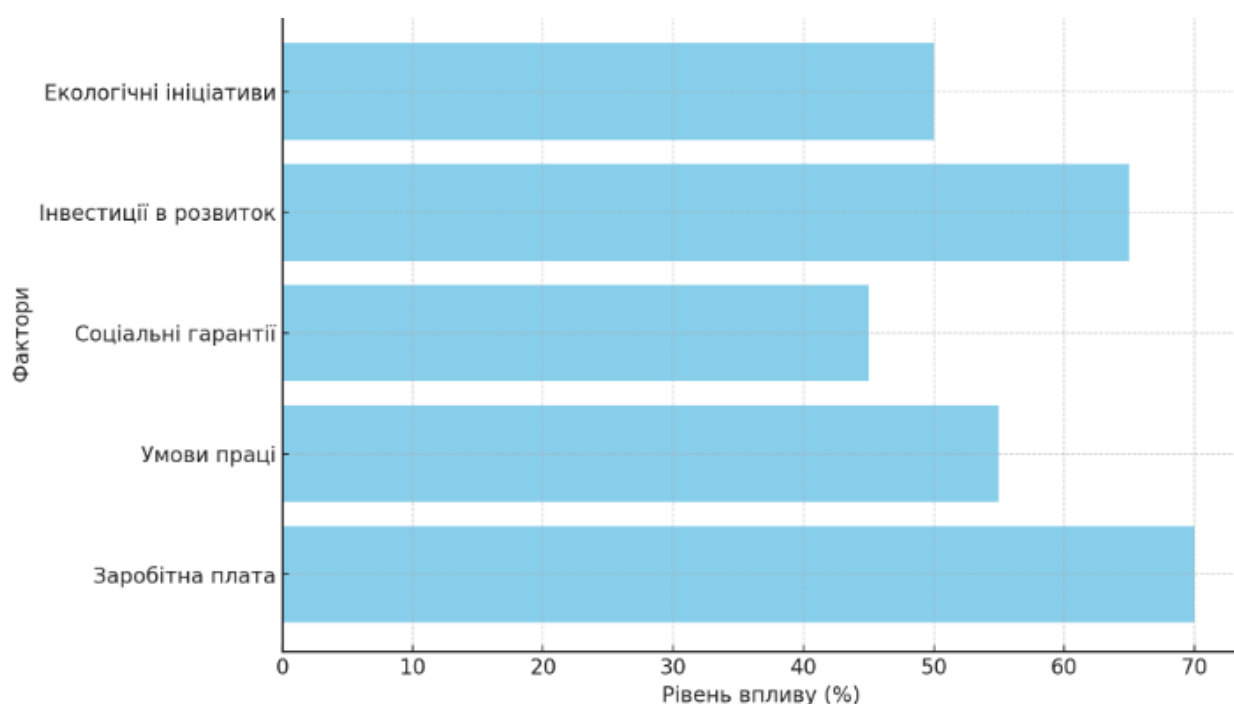

Рисунок 3.2. Вплив різних факторів на економічний потенціал місцевих громад

Графік, який показано на рисунку 3.2, ілюструє вплив різних факторів на економічний потенціал місцевих громад. Данні представлені за шкалою впливу (від 0% до 100%), і показують важливість таких факторів, як заробітна плата, умови праці, соціальні гарантії, інвестиції в розвиток та екологічні ініціативи. Цей графік дозволяє візуально оцінити, які саме аспекти мають найбільший вплив на економічний розвиток місцевих громад.

У цьому контексті важливою є роль місцевих органів влади, які повинні сприяти інтеграції соціальної відповідальності у бізнес-середовище, розробляючи стимулюючі механізми та забезпечуючи належну інфраструктуру

для розвитку підприємництва. Завдяки такій підтримці створюються умови для запуску нових підприємств, розширення малого та середнього бізнесу, що є основою для стійкого економічного зростання на місцевому рівні. Місцева влада може пропонувати податкові пільги, субсидії на розвиток інновацій або підтримку екологічно чистих технологій, що одночасно стимулює бізнес до дотримання соціальних та екологічних стандартів.

Не менш важливим є впровадження програм навчання та підвищення кваліфікації працівників, що дозволяє місцевим жителям мати доступ до нових, більш оплачуваних робочих місць. Інвестиції в людський капітал є одним із ключових елементів, що визначає здатність громади адаптуватися до змінюваних умов на ринку праці. Підвищення рівня освіти, професійної підготовки та кваліфікації працівників підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці та сприяє росту продуктивності в цілому.

Інтеграція соціальної відповідальності в бізнес-практики також сприяє більшому рівню соціальної згуртованості. Завдяки соціальним ініціативам, таким як благодійність, підтримка місцевих культурних та спортивних заходів, розвиток волонтерських проєктів, створюється атмосфера взаємопідтримки, що покращує загальну атмосферу в громаді і стимулює місцевих жителів до активної участі в процесах розвитку.

Також важливим елементом є екологічна відповідальність, яка включає в себе створення умов для сталого використання природних ресурсів і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Програми збереження екосистем, енергоефективності та утилізації відходів можуть стати важливим чинником підвищення привабливості громади для інвесторів, а також для тих, хто хоче жити в умовах екологічної безпеки.

В умовах змін клімату і глобальних викликів, таких як дефіцит природних ресурсів і високий рівень забруднення, оптимізація ресурсів стає не лише економічною, а й соціальною та екологічною необхідністю. Всі ці фактори визначають важливість розробки та впровадження нових моделей оптимального використання ресурсів, що допоможуть підвищити економічну

ефективність, знизити витрати і забезпечити сталий розвиток в умовах сучасних викликів.

Також важливим є впровадження стратегій для підвищення соціальної мобільності та залучення до економічного життя всіх верств населення. Це включає в себе підтримку вразливих груп, таких як молодь, жінки, люди з обмеженими можливостями, а також старші працівники. Розвиток інклюзивних програм навчання, створення умов для кар'єрного зростання та соціальної інтеграції дозволяють залучати більше людей до економічної діяльності, підвищуючи тим самим трудовий потенціал громади.

Економічний розвиток місцевих громад також пов'язаний з інвестиційною привабливістю регіону. Впровадження стійких соціальних і екологічних практик, надання соціальних гарантій працівникам і відповідальність перед громадою формують позитивний імідж території серед потенційних інвесторів [5]. Інвестори, які шукають стабільні і довгострокові можливості для бізнесу, звертають увагу на рівень розвитку інфраструктури, якість робочої сили та соціальну відповідальність місцевих підприємств.

Важливим напрямом є також розвиток місцевих ресурсів і підтримка інноваційних технологій. Використання сучасних технологій дозволяє знижувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та мінімізувати вплив на навколишнє середовище [43]. Інвестиції в інноваційні рішення сприяють підвищенню конкурентоспроможності місцевих підприємств, покращують їх економічні показники, що є важливим елементом економічного зростання громади.

Таблиця 3.2

Вплив соціальної відповідальності на економічний потенціал громад

Фактор	Елемент впливу	Результат для громади
<i>Поліпшення умов праці</i>	Підвищення безпеки на робочих місцях, достойна оплата праці	Зменшення плинності кадрів, підвищення продуктивності праці

Продовження таблиці 3.2

<i>Соціальна відповідальність бізнесу</i>	Підтримка соціальних ініціатив, екологічні програми	Покращення іміджу громади, залучення інвесторів
<i>Підтримка підприємництва</i>	Доступ до фінансування, податкові пільги	Створення нових робочих місць, розвиток малого бізнесу
<i>Інвестиції в людський капітал</i>	Навчання, підвищення кваліфікації працівників	Зростання рівня зайнятості, поліпшення професійних навичок
<i>Екологічна відповідальність</i>	Використання сталих технологій, збереження природи	Покращення екологічної ситуації, привабливість для туристів

Таблиця 3.2 демонструє основні фактори, які сприяють підвищенню економічного потенціалу громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність. Кожен елемент має прямий вплив на розвиток місцевої економіки та соціальну стабільність.

Також слід відзначити, що успішна реалізація політики соціальної відповідальності залежить від тісної співпраці між державними, приватними та громадськими секторами. Це дозволяє забезпечити баланс між економічними інтересами і соціальними потребами громади. У результаті такий підхід допомагає створити умови для сталого розвитку, забезпечити високий рівень життя місцевих жителів та сприяти зростанню економічного потенціалу регіону в цілому.

Таким чином, підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку на локальному рівні. Це процес, який передбачає взаємодію багатьох факторів і учасників, що сприяють

формуванню сприятливого середовища для бізнесу, розвитку людського капіталу та соціальної згуртованості.

Узагальнюючи, можна сказати, що підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов праці та соціальну відповідальність передбачає комплексний підхід, що включає в себе забезпечення соціальних гарантій для працівників, розвиток інфраструктури, підтримку підприємництва та активну участь у соціальних ініціативах. Це дозволяє місцевим громадам створювати сприятливі умови для сталого економічного розвитку, що позитивно впливає на їх соціально-економічну стабільність і конкурентоспроможність.

ВИСНОВКИ

Агропромисловий комплекс Кіровоградської області є важливою складовою національної економіки України, зокрема у контексті сільського господарства, яке відіграє ключову роль у формуванні продовольчої безпеки та розвитку інших галузей.

Сільське господарство області визначає значну частину валового регіонального продукту, створюючи можливості для економічного зростання та забезпечення потреб внутрішнього ринку. Однак, попри це, необхідно враховувати виклики, з якими стикаються аграрії, зокрема зміни клімату, економічні кризові явища та проблеми з ефективним використанням ресурсів.

У першому розділі дипломної роботи було здійснено загальний огляд стану сільськогосподарської промисловості Кіровоградської області, зокрема аналіз економічних показників цього сектора. Вивчено роль сільського господарства як ключового компонента національної економіки, визначивши його значення для забезпечення продовольчої безпеки, зайнятості населення та розвитку регіонів.

Акцентовано на тому, що агропромисловий комплекс є основною рушійною силою економічного зростання в області, зокрема завдяки високому рівню виробництва сільськогосподарських культур. Висвітлено результати збору урожаю сільськогосподарських культур підприємствами Кіровоградської області, де показано як зміни кліматичних умов і технологій впливають на врожайність та структуру посівних площ. Детально розглянуто експорт та імпорт продовольчих товарів і сировини Кіровоградської області в розрізі країн світу, що дозволило виявити основні ринки збуту продукції та специфіку зовнішньоекономічних зв'язків.

Аналізуючи результат збору урожаю сільськогосподарських культур, варто зазначити, що за останні роки спостерігається незначний спад в деяких культурах, зокрема внаслідок недостатньої технічної забезпеченості та нестабільних погодних умов. Однак, область продовжує залишатися одним із основних постачальників зернових та олійних культур на внутрішній та

зовнішній ринки. Тому важливим завданням є оптимізація процесів збору та зберігання врожаїв через покращення інфраструктури та застосування більш ефективних технологій.

У другому розділі досліджено основні фактори економічного розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області. Зокрема, оцінено ефективність фінансових та кредитних інструментів для аграрних підприємств, підкреслюючи важливість доступу до фінансування для модернізації та розвитку агропідприємств. Виявлено, що основними проблемами є низька кредитна доступність і високі процентні ставки, що стримують інвестиційну активність.

Вивчено вплив розвитку логістичної та транспортної інфраструктури на економічний потенціал АПК. Оцінено, як удосконалення транспортної мережі впливає на зниження витрат на перевезення продукції та покращення її доступності для кінцевого споживача, що має позитивний ефект на конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції. Розглянуто розробку маркетингових стратегій для просування сільськогосподарської продукції Кіровоградської області на внутрішніх і зовнішніх ринках. Виявлено, що оптимізація маркетингових підходів дозволяє збільшити присутність області на міжнародних ринках і підвищити її економічний статус.

У третьому розділі зосереджено увагу на впровадженні принципів сталого розвитку в управлінні агропромисловим комплексом Кіровоградської області. Оцінено екологічні заходи для збереження та відновлення природних ресурсів. Зокрема, обґрунтовано необхідність дотримання екологічних стандартів у сільському господарстві для збереження родючості ґрунтів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Розглянуто розробку моделей оптимального використання ресурсів для забезпечення економічної ефективності агропідприємств, зокрема, застосування енергоефективних технологій та ресурсозберігаючих методів у виробництві сільськогосподарської продукції. Окремо акцентовано на важливості підвищення економічного потенціалу місцевих громад через поліпшення умов

праці та соціальну відповідальність, що сприяє розвитку місцевих економік і підвищенню якості життя населення.

Впровадження принципів сталого розвитку є важливим напрямком для агропромислового комплексу області. Екологічні заходи щодо збереження природних ресурсів, таких як водні ресурси, родючі землі та біорізноманіття, повинні стати важливою частиною державної аграрної політики. Водночас розробка моделей оптимального використання ресурсів дозволить забезпечити економічну ефективність та зменшити екологічний вплив агропромислового виробництва. Підвищення економічного потенціалу місцевих громад є важливою складовою сталого розвитку.

Оскільки аграрний сектор безпосередньо пов'язаний із соціальною відповідальністю та умовами праці, важливо запроваджувати програми, що сприяють поліпшенню життєвих стандартів працівників сільського господарства та розвитку соціальних інфраструктур на місцях. Це дозволить підвищити стабільність соціально-економічної ситуації в регіоні та забезпечити сталий розвиток агропромислового комплексу.

Загалом, комплексний аналіз агропромислового потенціалу Кіровоградської області показує, що хоча регіон має значні природні ресурси та виробничі можливості, для його подальшого економічного розвитку необхідно врахувати ряд важливих аспектів. Зокрема, ефективність аграрного сектору значною мірою залежить від впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів до управління. Це включає в себе не тільки модернізацію виробничих процесів, а й оптимізацію логістичних ланцюгів, поліпшення маркетингових стратегій, що дозволяють сприяти розвитку зовнішньої торгівлі, а також диверсифікацію виробництва для зменшення ризиків, пов'язаних з залежністю від окремих культур чи ринків.

Фінансово-кредитна політика також потребує значних змін. Існуючі фінансові інструменти для аграріїв, хоча і мають позитивний ефект, не завжди відповідають потребам підприємств, особливо в умовах економічної нестабільності. У зв'язку з цим важливо розширювати державні програми

підтримки аграріїв, а також активно залучати приватний капітал та міжнародні фінансові інституції для розвитку інфраструктури та модернізації виробництва.

Не менш важливим є впровадження принципів сталого розвитку. Рішення щодо екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів повинні бути невід'ємною частиною стратегії розвитку агропромислового комплексу. Екологічно чисте виробництво, збереження ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття сприятимуть не лише збереженню природних багатств області, а й підвищенню конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках, де вимоги до екологічності стають дедалі суворішими.

Однією з важливих умов сталого розвитку агропромислового комплексу є соціальний аспект, зокрема поліпшення умов праці та життя працівників сільського господарства. Підвищення рівня соціальної відповідальності аграрних підприємств та покращення житлових, освітніх і медичних умов для місцевих громад сприятиме не лише розвитку регіону, а й стабільності соціально-економічної ситуації.

Завдяки зазначеним напрямкам, Кіровоградська область має всі можливості для стійкого розвитку агропромислового комплексу, який може стати не тільки основою економічного зростання, а й важливим чинником соціального благополуччя. Водночас, для реалізації цих можливостей необхідно національним та регіональним органам влади активно співпрацювати з аграрними підприємствами, розробляючи й впроваджуючи стратегії розвитку, орієнтуючись на інновації, сталий розвиток та соціальну відповідальність. Тільки комплексний підхід до управління агропромисловим потенціалом може забезпечити довгострокову економічну стабільність і процвітання для Кіровоградської області та України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агromетeорoлoгiчнa дiяльнiсть Укрaїнськoгo Гiдрoмeтцeнтру. URL: <https://www.meteo.gov.ua/ua/Ahrometeorolohichna-Diyalnist> (дaтa звeрнeння 28.10.2024).
2. Алавердян Л.М., Романенко О.В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі в Україні з іншими країнами світу. Ефективна економіка. 2019. №4. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.53 (дaтa звeрнeння 03.11.2024).
3. Аналітичний огляд стану земельного ринку в Україні. Аналітичний вісник, липень, 2023. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/10/Analitichnii--oglyad-stanu-zemelnogo-rinku-v-Ukrai--ni.-Lipen-2023.pdf> (дaтa звeрнeння 18.11.2024).
4. ДАР. URL: <https://www.dar.gov.ua/> (дaтa звeрнeння 02.11.2024).
5. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад в Україні : дис. канд. наук держ. упр. : 25.00.02. Харків. 2016. 261 с.
6. Буреннікова Н. В., Ярмоленко В. О. Результативність функціонування складених економічних систем аграрного спрямування. Монографія. Вінниця. ВНАУ. 2017. 168 с.
7. Всесвітній фонд дикої природи. URL: <https://wwf.ua/> (дaтa звeрнeння 10.11.2024).
8. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». З початку року бізнес отримав пільгових кредитів на понад 52 млрд гривень. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavna-prohrama-dostupni-kredyty-5-7-9-z-pochatku-roku-biznes-otrymav-pilhovyykh-kredytiv-na-ponad-52-mlrd-hryven> (дaтa звeрнeння 02.11.2024).
9. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дaтa звeрнeння 27.10.2024).
10. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n5> (дaтa звeрнeння 19.11.2024).

11. Економіка і організація агробізнесу : Практикум. К. : КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2020. 211, [1] с.
12. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення 08.11.2024).
13. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 13.11.2024).
14. Закон України «Про офіційну статистику». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text> (дата звернення 14.11.2024).
15. Закон України «Про сільське господарство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text> (дата звернення 11.11.2024).
16. Закон України «Про фермерське господарство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення 11.11.2024).
17. Звіт ООН про стан продовольчої безпеки. URL: <http://surl.li/ruekgz> (дата звернення 27.10.2024).
18. Інститут охорони ґрунтів України. URL: <https://www.iogu.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2024).
19. Кіровоградщина, Вінниччина, Одещина – лідери програми «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kirovohradshchyna-vinnychchyna-odeshchyna-lidery-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9> (дата звернення 02.11.2024).
20. Кредит «Агросезон». URL: <https://privatbank.ua/business/kreditnaja-linija-agrosezon> (дата звернення 02.11.2024).
21. Математичні моделі та новітні технології управління економічними та технічними системами : монографія / за заг. ред В.О. Тімофєєва, І.В. Чумаченко. Харків: ФОП Панов А.М., 2018. 314 с.
22. Мельник Л.Г., Дериколенко А.О. Інструменти digital-маркетингу як засіб просування продукції вітчизняних промислових підприємств. Ефективна економіка. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/9.pdf (дата звернення 03.11.2024).

23. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення 27.10.2024).
24. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2024).
25. Мозгова В.Г. Інструменти Internet-маркетингу та їх переваги для сучасних українських підприємств. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2429> (дата звернення 03.11.2024).
26. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2024).
27. Немненко, А.А. Інвестиційна привабливість агропромислового сектору Кіровоградщини в розумінні глобальної економіки / А. А. Немненко // Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., 27 лист. 2024 р. – Кропивницький : ЦНТУ, 2024. – Ч. 1. – С. 178–180.
28. Оптимізаційні методи та моделі : навчальний посібник / Н. В. Буреннікова, О. В. Зелінська, І. М. Ушкаленко, Ю. Ю. Буренніков. Вінниця : ВНТУ, 2019. 121 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/IRVC/Burennikova_2019_121.pdf (дата звернення 08.11.2024).
29. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 08.11.2024).
30. Приватбанк – учасник програми «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення 02.11.2024).
31. Програми підтримки. URL: <https://www.dar.gov.ua/sards-support-programs/fao-ta-minagropolitiki-rozpochali-priymannya-zayav-na-otrimannya-tehniki-dlya-zavantazhennya-ta-rozvantazhennya-zernovih-rukaviv> (дата звернення 02.11.2024).
32. Про департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації : Положення Кіровоградської обласної державної

- адміністрації від 10.10.2023 р. № 1161-р. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/files/KOR/poloz1161.pdf> (дата звернення 12.14.2024).
33. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO). URL: <https://www.fao.org/home/en/> (дата звернення 03.11.2024).
34. Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення 10.11.2024).
35. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів, вектори реального поступу : нац. доп. / Нац. акад. наук України, Від-ня економіки, Держ. установа «Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку»; за ред. Е. М. Лібанової, М. А. Хвесика. Електрон. текстові дані. Київ: Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, 2017.
36. Спілка українських підприємців. URL: <https://sup.org.ua/> (дата звернення 03.11.2024).
37. Стан розвитку транспортної інфраструктури в Україні. URL: <http://surl.li/vaetti> (дата звернення 03.11.2024).
38. Статистика XXI століття : нові виклики, нові можливості : монографія / [Н. В. Ковтун, З. О. Пальян, Е. М. Лібанова та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2016. 478 с.
39. Товарна структура зовнішньої торгівлі Кіровоградської області за січень 2024 року. URL: https://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2024/03/zed/stat_inf_oper_zed11 (дата звернення 28.10.2024).
40. У ДАРі розпочалась реєстрація для отримання техніки із завантаження та розвантаження зернових рукавів від Мінагрополітики та ФАО. URL: <http://surl.li/mlggow> (дата звернення 02.11.2024).
41. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <https://www.uisr.org.ua/> (дата звернення 10.11.2024).
42. Українські аграрії отримують кредити під гарантії Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/news/ukrainski-ahraryi-otrymuiut-kredyty-pid-harantii-fondu-chastkovoho-harantuvannia-kredytiv-u-silskomu-hospodarstvi> (дата звернення 02.11.2024).

43. Шиманська Л. М. Модель управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності підприємства / Л. М. Шиманська // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 10. С. 206-209.

44. ЮНЕСКО. URL: <https://www.unesco.org/general> (дата звернення 10.11.2024).

45. FAO (Продовольча і сільськогосподарська організація ООН). URL: <https://www.fao.org/home/en> (дата звернення 10.11.2024).

46. Precision Agriculture. URL: <http://surl.li/cdecyc> (дата звернення 02.11.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ

(ГУС у Кіровоградській області)

вул. Соборна 7А, м. Кропивницький, 25009, телефон (0522) 33-32-40, факс (0522) 33-32-40
E-mail: gus@kr.ukrstat.gov.ua, сайт: www.kr.ukrstat.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02360926

від _____ № _____ На № _____ від _____ 20 ____ р.

Експрес-інформація

Капітальні інвестиції в Кіровоградській області у 2023 році

	Обсяг капітальних інвестицій ¹ ,	
	тис.грн	у % до відповідного періоду минулого року
січень-березень ²	790582	113,0
січень-червень ²	1792341	136,4
січень-вересень ²	2838405	101,0
січень-грудень ²	4512283	101,9
2023 рік	9147036	128,9

¹ Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів та проведених дооцінок показників.

² Дані наведено без урахування результатів діяльності малих підприємств (уключаючи мікропідприємства).

Методологічні положення: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/288/288.pdf

Звертаємо увагу, що дані можуть бути уточнені після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни".

Заступник начальника

Алла КРАВЧЕНКО

Ірина Ісаєнко (0522) 33 30 33

Головне управління статистики у Кіровоградській області
№08-16/1303-24 від 26.09.2024
КЕП: Кравченко А. В. 26.09.2024 11:48
3FΛA9288358EC00304000000392E2800278CD200
Сертифікат дійсний з 14.03.2024 08:50 до 14.03.2026 08:50

ДОДАТОК Б

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(ГУС у Кіровоградській області)

вул. Соборна 7А, м. Кропивницький, 25009, телефон (0522) 33-32-40, факс (0522) 33-32-40
 E-mail: gus@kr.ukrstat.gov.ua, сайт: www.kr.ukrstat.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02360926

від _____ 20__ р. № _____ На № _____ від _____ 20__ р.

Експрес-інформація

Обсяг реалізованої промислової продукції
у виробництві харчових продуктів і напоїв
у Кіровоградській області
за січень–березень 2024 року

	Обсяг реалізованої промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв без ПДВ та акцизу	
	тис.грн	у % до всієї реалізованої продукції
Виробництво харчових продуктів, напоїв	8323355,8	100,0
Виробництво харчових продуктів	к	к
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	525874,5	6,3
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	к	к
Перероблення та консервування фруктів і овочів	к	к
Виробництво олії та тваринних жирів	6026020,0	72,4
Виробництво молочних продуктів	180183,4	2,2
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	98112,6	1,2
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	119736,0	1,4
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання	58663,7	0,7
Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання	61072,3	0,7

Головне управління статистики у Кіровоградській області
 №12-79/793-24 від 04.06.2024
 КЕП: Кравченко А. В. 04.06.2024 13:49
 3FALA9288358EC00304000000392E2800278CD200
 Сертифікат дійсний з 14.03.2024 08:50 до 14.03.2026 08:50

Продовження		
	Обсяг реалізованої промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв без ПДВ та акцизу	
	тис.грн	у % до всієї реалізованої продукції
Виробництво інших харчових продуктів	933516,6	11,2
Виробництво цукру	151794,5	1,8
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	242384,8	2,9
Виробництво прянощів і приправ	к	к
Виробництво готової їжі та страв	99035,2	1,2
Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.	к	к
Виробництво готових кормів для тварин	22746,0	0,3
Виробництво напоїв	к	к
Дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв	к	к
Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки	к	к

к – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності.

Методологічні положення: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/07/7.pdf

Звертаємо увагу, що дані можуть бути уточнені після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни".

Заступник начальника

Алла КРАВЧЕНКО

Іванець Наталя (0522) 33 15 04

ДОДАТОК В

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(ГУС у Кіровоградській області)

вул. Соборна 7А, м. Кропивницький, 25009, телефон (0522) 33-32-40, факс (0522) 33-32-40
 E-mail: gus@kr.ukrstat.gov.ua, сайт: www.kr.ukrstat.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02360926

від _____ 20__ р. № _____ На № _____ від _____ 20__ р.

За списком розсилки

Експрес-інформація
Середні ціни¹ продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами Кіровоградської області у січні 2024 року²

	Середні ціни реалізації	
	грн за т (тис.шт)	у % до січня 2023
Культури зернові та зернобобові	5545,4	88,6
у тому числі		
пшениця	5577,7	85,9
кукурудза на зерно	5553,6	88,3
ячмінь	4627,5	90,8
Насіння культур олійних	13191,9	94,5
у тому числі		
боби сої	16090,4	110,1
насіння ріпаку й кользи	14158,0	83,3
насіння соняшнику	12996,1	94,6
Бурак цукровий фабричний	—	—
Картопля	к	—
Культури овочеві	к	к
Культури плодові та ягідні	к	к
Сільськогосподарські тварини (у живій масі)	49328,9	92,6
у тому числі		
велика рогата худоба	50859,0	150,7
свині	49137,3	88,3
Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів, сире	15665,6	124,9
Яйця птиці свійської в шкаралупі свіжі		
(без яєць на інкубацію), тис.шт	—	—
Цукор білий кристалічний буряковий	20645,0	88,9

¹ Без ПДВ, дотацій, транспортних, експедиційних та накладних витрат.

² Дані можуть бути уточнені після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни".

к — дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності.

Головне управління статистики у Кіровоградській області
 №12-79/273-24 від 19.02.2024
 КЕП: Кравченко А. В. 19.02.2024 14:31
 3FALA9288358EC00304000000392E2800CF90BB00
 Сертифікат дійсний з 20.06.2023 13:47 до 20.06.2025 13:47

Середні ціни¹ продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами, по районах у січні 2024 року²

	Культури зернові та зернобобові		У тому числі					
			пшениця		кукурудза на зерно		ячмінь	
	грн за т	у % до січня 2023	грн за т	у % до січня 2023	грн за т	у % до січня 2023	грн за т	у % до січня 2023
Кіровоградська область	5545,4	88,6	5577,7	85,9	5553,6	88,3	4627,5	90,8
Голованівський	5784,4	82,1	5849,3	86,8	5957,4	81,5	4595,6	81,0
Кропивницький	5394,7	84,5	5482,1	81,2	5287,4	88,3	4679,1	88,0
Новоукраїнський	5402,8	89,4	5449,0	86,7	5503,7	92,4	4563,9	89,7
Олександрійський	5720,9	109,4	5648,6	92,5	5424,1	111,2	5119,9	110,8

Продовження

	Насіння культур олійних		У тому числі насіння соняшнику	
	грн за т	у % до січня 2023	грн за т	у % до січня 2023
Кіровоградська область	13191,9	94,5	12996,1	94,6
Голованівський	14061,2	92,7	13775,5	93,6
Кропивницький	12501,6	85,8	12376,8	85,3
Новоукраїнський	13276,6	91,9	12989,4	89,4
Олександрійський	13117,2	115,0	13111,1	123,0

Продовження

	Сільськогосподарські тварини (у живій масі)		Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів, сире	
	грн за т	у % до січня 2023	грн за т	у % до січня 2023
Кіровоградська область	49328,9	92,6	15665,6	124,9
Голованівський	51236,7	147,2	14522,5	124,9
Кропивницький	49700,0	90,1	15888,4	127,6
Новоукраїнський	49111,1	97,3	12845,4	114,3
Олександрійський	47724,8	96,3	16266,1	124,1

¹ Без ПДВ, дотацій, транспортних, експедиційних та накладних витрат.

² Дані можуть бути уточнені після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни".

Методологічні положення: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/311/311.pdf

Застереження: наведені середні ціни є первинною базою для розрахунків індексів цін і, відповідно до мети спостереження, не призначені для інших цілей, зокрема для оцінки тендерних пропозицій і визначення переможців під час проведення торгів згідно з процедурами, встановленими Законом України "Про публічні закупівлі".

Заступник начальника

Алла КРАВЧЕНКО

Грицик Любов (0522) 33 15 04

ДОДАТОК Г

Зовнішня торгівля продовольчими товарами та сировиною
за країнами світу в січні 2024 року

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
Усього	х	78828,1	х	2278,4
Молоко та молочні продукти; яйця птиці; натуральний мед; їстівні продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені	78,8	138,3	-	-
ЄВРОПА	78,8	138,3	-	-
НІМЕЧЧИНА	40,1	70,8	-	-
ПОЛЬЩА	20,1	36,0	-	-
ХОРВАТІЯ	18,6	31,5	-	-
Їстівні плоди та горіхи; шкірки цитрусових або динь	101,1	71,8	263,2	283,1
ЄВРОПА	101,1	71,8	-	-
РУМУНІЯ	101,1	71,8	-	-
АЗІЯ	-	-	263,2	283,1
ІНДОНЕЗІЯ	-	-	20,0	24,2
ТУРЕЧЧИНА	-	-	243,2	258,9
Кава, чай, мате або парагвайський чай, прянощі	-	-	0,0	0,0
ЄВРОПА	-	-	0,0	0,0
НІДЕРЛАНДИ	-	-	0,0	0,0
Зернові культури	164397,6	26253,2	-	-
ЄВРОПА	87487,6	13863,4	-	-
ГРЕЦІЯ	3627,9	587,9	-	-
ІСПАНІЯ	64909,2	10253,1	-	-
ІТАЛІЯ	15624,6	2475,3	-	-
ПОЛЬЩА	5,0	9,2	-	-
РУМУНІЯ	3320,8	538,0	-	-
АЗІЯ	55170,1	9066,7	-	-
ІЗРАЇЛЬ	14756,4	2355,4	-	-
ІРАК	4971,1	760,6	-	-
КИТАЙ	11500,0	1966,5	-	-
ПАКИСТАН	10117,3	1668,3	-	-
РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ	1222,6	230,1	-	-
ТУРЕЧЧИНА	12602,8	2085,8	-	-
АФРИКА	21740,0	3323,1	-	-
ЄГИПЕТ	18292,6	2761,4	-	-
ЛІВІЯ	2940,0	479,2	-	-
ТУНІС	507,4	82,5	-	-

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості; солод; крохмалі; інулін; пшенична клейковина	64,9	21,5	-	-
ЄВРОПА	64,9	21,5	-	-
БОЛГАРІЯ	22,0	8,0	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	42,9	13,5	-	-
Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж	1863,1	976,4	105,0	193,3
ЄВРОПА	375,7	299,3	-	-
ПОЛЬЩА	60,5	41,7	-	-
ЧЕХІЯ	315,2	257,6	-	-
АФРИКА	1487,4	677,2	-	-
ЄГИПЕТ	1487,4	677,2	-	-
АМЕРИКА	-	-	105,0	193,3
БРАЗИЛІЯ	-	-	105,0	193,3
Рослинні матеріали для виготовлення плетених виробів; інші продукти рослинного походження, в іншому місці не зазначені	1498,6	194,8		
ЄВРОПА	1498,6	194,8	-	-
ПОЛЬЩА	1498,6	194,8	-	-
Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження	44229,7	37919,8	1615,9	1713,8
ЄВРОПА	26254,5	21115,1	-	-
АВСТРІЯ	40,0	47,9	-	-
АЛБАНІЯ	661,6	645,6	-	-
БЕЛЬГІЯ	39,8	44,0	-	-
БОЛГАРІЯ	395,4	285,9	-	-
БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА	19,9	21,8	-	-
ГРЕЦІЯ	313,5	261,1	-	-
ДАНІЯ	19,9	21,4	-	-
ІСПАНІЯ	2460,7	1898,4	-	-
ІТАЛІЯ	8362,9	6429,8	-	-
ЛАТВІЯ	1024,1	968,1	-	-
ЛИТВА	1140,3	912,4	-	-
МАЛЬТА	97,9	117,3	-	-

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
НІДЕРЛАНДИ	503,8	548,3	-	-
НІМЕЧЧИНА	200,9	191,1	-	-
НОРВЕГІЯ	19,3	21,4	-	-
ПОЛЬЩА	5232,4	3765,3	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	54,6	46,8	-	-
РУМУНІЯ	2752,5	2041,2	-	-
СЛОВАЧЧИНА	119,7	119,4	-	-
СЛОВЕНІЯ	86,1	81,7	-	-
СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ	1093,8	1087,6	-	-
ФРАНЦІЯ	1338,6	1109,1	-	-
ЧЕХІЯ	62,3	229,9	-	-
ЧОРНОГОРІЯ	14,0	16,2	-	-
ШВЕЦІЯ	200,6	203,2	-	-
АЗІЯ	11338,8	10290,6	1615,9	1713,8
ДЕРЖАВА ПАЛЕСТИНА	53,1	59,4	-	-
ІЗРАЇЛЬ	1109,8	1300,3	-	-
ІНДОНЕЗІЯ	-	-	1243,7	1306,7
ЙОРДАНІЯ	1296,0	1271,5	-	-
КАТАР	71,6	79,4	-	-
КИТАЙ	1501,2	1062,7	-	-
КІПР	362,1	372,2	-	-
МАЛАЙЗІЯ	851,0	882,1	372,2	407,1
ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ	2112,0	2178,6	-	-
САУДІВСЬКА АРАВІЯ	2443,1	2006,2	-	-
СИНГАПУР	26,5	31,0	-	-
ТУРЕЧЧИНА	1512,4	1047,2	-	-
АФРИКА	5553,2	5480,5	-	-
ЄГИПЕТ	1787,1	1161,6	-	-
КАМЕРУН	24,5	32,3	-	-
КОНГО	24,5	27,2	-	-
ЛІБЕРІЯ	24,5	30,1	-	-
ЛІВІЯ	3175,0	3796,4	-	-
МАВРИТАНІЯ	23,6	23,4	-	-
МАДАГАСКАР	24,5	27,4	-	-
МАЙОТТА	23,9	23,9	-	-
ТУНІС	445,6	358,3	-	-
АМЕРИКА	1035,0	987,4	-	-
КАНАДА	148,9	186,8	-	-
МЕКСИКА	647,4	547,8	-	-
СУРИНАМ	24,4	32,0	-	-

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
США	188,0	191,3	-	-
ФРАНЦУЗЬКА ГВІАНА	26,3	29,5	-	-
АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ	48,2	46,2	-	-
АВСТРАЛІЯ	48,2	46,2	-	-
Цукор і кондитерські вироби з цукру	571,5	701,8	0,0	0,4
ЄВРОПА	493,4	595,6	0,0	0,4
БОЛГАРІЯ	261,1	236,2	-	-
ГРЕЦІЯ	5,0	7,5	-	-
ЕСТОНІЯ	4,0	6,6	-	-
ЛАТВІЯ	11,8	19,5	-	-
ЛИТВА	40,8	68,3	-	-
НІДЕРЛАНДИ	-	-	0,0	0,4
НІМЕЧЧИНА	88,4	150,0	-	-
ПОЛЬЩА	7,3	13,1	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	22,0	28,3	-	-
РУМУНІЯ	49,5	57,4	-	-
СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ	3,6	8,7	-	-
АЗІЯ	74,9	100,5	-	-
АЗЕРБАЙДЖАН	36,7	48,9	-	-
ВІРМЕНІЯ	17,2	19,3	-	-
ГРУЗІЯ	20,0	30,3	-	-
ЙОРДАНІЯ	1,0	2,0	-	-
АМЕРИКА	3,2	5,7	-	-
США	3,2	5,7	-	-
Какао та продукти з нього	72,9	119,7	16,7	49,2
ЄВРОПА	64,4	114,7	16,7	49,2
БОЛГАРІЯ	3,0	5,3	-	-
ГРЕЦІЯ	0,9	1,5	-	-
ЕСТОНІЯ	1,8	3,2	-	-
ЛАТВІЯ	3,8	8,9	-	-
ЛИТВА	0,4	1,0	-	-
НІМЕЧЧИНА	4,4	10,9	-	-
ПОЛЬЩА	1,3	2,8	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	5,0	6,8	-	-
РУМУНІЯ	48,5	73,7	-	-
СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ	0,3	0,5	-	-
ЧОРНОГОРІЯ	-	-	16,7	49,2
АЗІЯ	3,1	4,2	-	-

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
ВІРМЕНІЯ	2,6	3,2	-	-
ЙОРДАНІЯ	0,5	1,0	-	-
АМЕРИКА	0,4	0,8	-	-
США	0,4	0,8	-	-
Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока; борошняні кондитерські вироби	91,2	163,0	0,0	0,1
ЄВРОПА	79,1	145,6	0,0	0,1
ЛАТВІЯ	18,9	26,1	-	-
ЛИТВА	11,2	28,8	-	-
НІДЕРЛАНДИ	-	-	0,0	0,1
НІМЕЧЧИНА	18,6	40,6	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	28,8	45,7	-	-
РУМУНІЯ	1,6	4,4	-	-
АЗІЯ	12,1	17,4	-	-
ІЗРАЇЛЬ	12,1	17,4	-	-
Продукти переробки овочів, плодів, горіхів або інших частин рослин	7,4	13,3	-	-
ЄВРОПА	3,7	7,5	-	-
БОЛГАРІЯ	1,1	1,9	-	-
ГРЕЦІЯ	0,1	0,2	-	-
ЛАТВІЯ	0,7	1,8	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	1,7	3,6	-	-
АЗІЯ	3,8	5,8	-	-
АЗЕРБАЙДЖАН	3,8	5,8	-	-
Різні харчові продукти	74,8	123,6	-	-
ЄВРОПА	38,8	58,3	-	-
ЛИТВА	9,6	9,5	-	-
НІМЕЧЧИНА	2,8	4,1	-	-
ПОЛЬЩА	5,5	9,6	-	-
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	16,1	27,3	-	-
ЧОРНОГОРІЯ	4,9	7,8	-	-
АЗІЯ	1,8	4,3	-	-
ІЗРАЇЛЬ	1,8	4,3	-	-
АМЕРИКА	34,3	61,0	-	-
КАНАДА	34,3	61,0	-	-
Залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин	46090,9	12130,8	181,2	38,5
ЄВРОПА	24789,7	7628,6	181,2	38,5
ІСПАНІЯ	6493,0	2123,2	-	-

	Експорт		Імпорт	
	т	тис.дол. США	т	тис.дол. США
ІТАЛІЯ	6298,2	2028,6	-	-
ЛИТВА	764,5	191,1	69,5	15,4
ПОЛЬЩА	9392,8	2612,9	111,7	23,2
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА	490,1	232,8	-	-
РУМУНІЯ	149,1	63,4	-	-
УГОРЩИНА	476,0	216,9	-	-
ЧЕХІЯ	726,0	159,7	-	-
АЗІЯ	16207,1	3110,9	-	-
ІЗРАЇЛЬ	4106,1	885,2	-	-
КИТАЙ	5147,4	962,6	-	-
ТАЇЛАНД	200,1	39,6	-	-
ТУРЕЧЧИНА	6753,6	1223,5	-	-
АФРИКА	5094,0	1391,3	-	-
ЄГИПЕТ	5094,0	1391,3	-	-